

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kolizní úprava dědického práva

Diplomant: Šárka Vlčková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Vladimíra Pejchalová Grünwaldová, LL.M.,
Ph.D.

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Šárka VLČKOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0368P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Kolizní úprava dědického práva.**
Zadávající katedra: **Katedra mezinárodního práva**

Zásady pro vypracování

- 1 Pojem a význam mezinárodního dědického práva
  - 2 Kolizní úprava dědických poměrů s přeshraničním prvkem
    - 2.1 Dědický statut
    - 2.2 Hraniční určovatelé
    - 2.3 Zpětný a další odkaz
    - 2.4 Předběžné otázky v dědickém řízení
    - 2.5 Institut výhrady veřejného pořádku
  - 3 Prameny právní úpravy mezinárodního dědického práva
    - 3.1 Vnitrostátní právní úprava
    - 3.2 Mezinárodní smlouvy
    - 3.3 Nařízení o dědictví
    - 3.4. Vzájemné vztahy mezi právní úpravou vnitrostátní, mezinárodní a Nařízením o dědictví
  - 4 Praktické otázky související s přeshraničním děděním v rámci Evropské unie
- Závěr
- Použité zdroje
- Monografie
- Články
- Elektronické zdroje
- Právní předpisy
- Judikatura

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut –právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 228 s. ISBN 978-80-7552-798-1.
KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. Mezinárodní právo soukromé. 8 vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 432 s. ISBN 978-80-7380-550-0.
DRLIČKOVÁ, Klára. Právo rozhodné pro dědické právní poměry –vybrané otázky (srovnání úpravy v ZMPS a v Nařízení o dědictví). Acta Iuridica Olomucensia, Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, roč. 10, č. 1, s. 123-139. ISSN 1801-0288.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Vladimíra Pejchalová Grünwaldová, Ph.D.**
Katedra mezinárodního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Oto Kunz, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 17. září 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V Plzni dne 31. 3. 2022

.....

Šárka Vlčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Vladimíře Pejchalové Grünwaldové, LL.M., Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při vypracování diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	7
1 Pojem a význam mezinárodního dědického práva.....	10
2 Kolizní úprava dědických poměrů s přeshraničním prvkem.....	13
2.1 Dědický statut.....	14
2.1.1 Jednotný dědický statut	15
2.1.2 Štěpený dědický statut.....	16
2.2 Hranicní určovatelé	19
2.2.1 Státní příslušnost	20
2.2.2 Obvyklý pobyt.....	22
2.2.3 Poloha nemovité věci	24
2.2.4 Volba rozhodného práva	25
2.3 Zpětný a další odkaz.....	26
2.4 Předběžné otázky v dědickém řízení	28
2.5 Institut výhrady veřejného pořádku.....	30
3 Prameny právní úpravy mezinárodního dědického práva.....	33
3.1 Vnitrostátní právní úprava.....	33
3.2 Mezinárodní smlouvy.....	35
3.2.1 Haagská úmluva o právu použitelném na formu závěti	35
3.2.2 Haagská úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti	36
3.2.3 Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob	37
3.2.4 Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti	39
3.2.5 Bilaterální smlouva s Albánií	40
3.2.6 Bilaterální smlouva s bývalou Jugoslávií	41
3.2.7 Bilaterální smlouva s bývalým Sovětským svazem	42
3.2.8 Bilaterální smlouva s Ukrajinou.....	43

3.3	Nařízení o dědictví	44
3.3.1	Působnost a základní principy	46
3.3.2	Volba rozhodného práva	53
3.3.3	Obecné kolizní pravidlo	54
3.3.4	Úniková doložka.....	55
3.3.5	Pořízení pro případ smrti a odúmrť	56
3.3.6	Evropské dědické osvědčení.....	59
3.4	Vzájemné vztahy mezi právní úpravou vnitrostátní, mezinárodní a nařízením o dědictví	60
4	Praktické otázky související s přeshraničním děděním v rámci Evropské unie	63
	Závěr.....	67
	Použité zdroje	71
	Monografie	71
	Články	72
	Elektronické zdroje.....	73
	Právní předpisy.....	76
	Judikatura	78
	Resumé	80
	Seznam zkratek	81

Úvod

Dědické právo je v našem právním řádu upraveno ve třetí části občanského zákoníku v hlavě třetí a je považováno za relativně samostatnou část občanského práva. Je velice významné pro naši společnost, a to z toho důvodu, že poskytuje pozůstalým jistotu, že pozůstalost po zůstaviteli bude rozdělena podle předem jasných ustanovení a majetek, který zůstavitel zanechal, zůstane i nadále v rodině. Jak z uvedeného vyplývá, dědické právo je úzce spjato se soukromým vlastnictvím a rodinným právem. Účelem dědického práva je materiálně zajistit zůstavitelovu rodinu. Tím, že majetek přechází z jedné generace rodinných příslušníků na další, jsou rodinní příslušníci motivováni k rozmnožování svého majetku, protože mají jistotu, že majetek, který za svého života nabyli, bude i nadále zachován pro další generace rodinných příslušníků.

Význam přeshraniční právní úpravy dědění spočívá v tom, že spousta lidí cestuje a překračuje tak hranice svého domovského státu. To je jedním z projevů globalizace. Je stále častějším trendem, že lidé vlastní majetek v zahraničí a protože každý stát má vlastní právní řád, v případě úmrtí osoby, která v zahraničí disponovala majetkem, by mohlo dojít ke kolizi právních řádů. Z tohoto důvodu existuje přeshraniční právní úprava dědění, která se snaží napomoci ke zjednodušení těchto případů, a to stanovením jednotných pravidel mezinárodního dědického práva pro státy EU.

Toto téma jsem si zvolila, protože mne problematika dědění velice zajímá. I když je tento institut společností vnímán spíše negativně, protože je úzce spjat se smrtí, domnívám se, že je potřebný, a to k uspořádání poměrů po smrti zůstavitele. Dnešní doba je velice nakloněna cestování a s tím souvisí i větší migrace obyvatel. Lidé se stěhují za prací, za vzděláním, zakládají rodiny v jiné než rodné zemi a vlastní tam majetek. Pokud si osoba ponechá občanství České republiky a zároveň žije několik desítek let v jiné zemi, v případě jejího úmrtí nemusí být ihned na první pohled zřejmé, podle jakého právního řádu bude řízení o pozůstalosti vypořádáno. Proto je nutné, aby právní úprava dědění přesahovala hranice státu a nepostupovalo se pouze podle tuzemské právní úpravy dědění. K volbě uvedeného tématu mne vedl jak zájem zmapovat současnou právní úpravu dědických poměrů s mezinárodním prvkem, tak i předpoklad, že se stále se rozvíjícím procesem globalizace bude dědických řízení s mezinárodním prvkem přibývat a budou mít

stále častěji mezinárodní přesah a bude tedy velmi žádoucí se v problematice dobře orientovat.

Státy problematiku přeshraničního dědění dříve řešily tak, že mezi sebou uzavíraly dvoustranné neboli bilaterální smlouvy. V průběhu 20. století byly v rámci Haagské konference, jejímž členem je i Evropská unie (dále jen EU), přijaty dvě mnohostranné mezinárodní úmluvy, které upravovaly jednotlivé oblasti mezinárodního dědického práva, a to formu závěti a správu pozůstalosti. Česká republika je smluvní stranou pouze Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 650/2012 ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení nahradilo většinu původních dvoustranných smluv, které upravovaly mj. i dědické záležitosti. Nařízení o dědictví představuje dosud největší úspěch v unifikaci kolizních i procesních pravidel pro dědické poměry s přeshraničním prvkem.

Cílem diplomové práce je analýza kolizních pravidel pro určení rozhodného práva pro dědické poměry s mezinárodním prvkem a vymezení jejich vzájemného aplikačního vztahu.

V práci budu ověřovat následující hypotézy: *1) V důsledku přijetí nařízení o dědictví došlo k posílení právní jistoty pro zůstavitele a pro dědice v rámci Evropské unie. 2) S ohledem na volný pohyb osob v rámci EU je pro členské státy EU žádoucí mít jednotnou kolizní úpravu pro dědické poměry s přeshraničním prvkem.*

Pro naplnění stanoveného cíle a pro potvrzení nebo vyvrácení dané hypotézy jsem jako metodologický nástroj zvolila popis a obsahovou analýzu. Doplňkovým metodologickým nástrojem bude komparace, kterou použiji při vzájemném srovnávání vztahů mezi právní úpravou vnitrostátní, mezinárodní a nařízením o dědictví.

V úvodní kapitole této práce se budu věnovat pojmu a významu mezinárodního dědického práva. Druhá kapitola bude věnována kolizní metodě, která je charakteristická pro dědické přeshraniční dědění. V rámci této kapitoly vymezím a popíši jednotlivé instituty jako je dědický statut, hraniční určovatele, zpětný a další odkaz, předběžné otázky v dědickém řízení a institut výhrady veřejného pořádku. Ve třetí kapitole se budu zabývat prameny práva v dědickém přeshraničním právu, a to jak vnitrostátní právní úpravou dědění, tak vybranými

mezinárodními multilaterálními a bilaterálními smlouvami. V další části této kapitoly bude pojednáno o nařízení o dědictví, kterému bude věnovaná rozsáhlá část této diplomové práce. Nejprve se zaměřím na časovou, místní a věcnou působnost nařízení a dále pak na jeho základní principy. Následně popíši institut volby rozhodného práva, obecného kolizního pravidla, které se uplatní v situacích, kdy zůstavitel nevyužije možnosti volby rozhodného práva. Poté přiblížím, v čem spočívá institut únikové doložky. Dále popíši institut pořízení pro případ smrti, kdy se podle nařízení o dědictví uplatňují zvláštní kolizní normy, podle kterých se určuje přípustnost a platnost pořízení, a dále institut odúmrti, který je v nařízení výslovně upraven. V závěru třetí kapitoly se zaměřím na institut Evropského dědického osvědčení a rovněž rozeberu vzájemné vztahy mezi právní úpravou vnitrostátní, mezinárodní a nařízením o dědictví. V poslední čtvrté kapitole zhodnotím, jaké jsou praktické dopady přeshraničního dědění, ať už pozitivní či negativní, ve vztahu k unijní právní úpravě.

S ohledem na rozsah diplomové práce se nebudu až na výjimky věnovat historickému vývoji právní úpravy mezinárodního dědického práva. Dále v práci nebude pojednáváno o procesních aspektech přechodu pozůstalosti, kdy nebudou rozebírány otázky příslušnosti soudů a procesy uznávání výkonu rozhodnutí.

1 Pojem a význam mezinárodního dědického práva

Dědické právo má významnou společenskou úlohu, která spočívá v zajištění přechodu majetku od zůstavitele k jeho rodině nebo jiným jím zvoleným osobám. To je bezesporu silná motivace pro řádnou péči a snahu o rozmnožování majetku, dokonce i v případech, kdy tento majetek již nemá pro zůstavitele zásadní význam, ale ví, že z něj mohou mít velký užitek např. jeho potomci.

S nejnovějšími trendy ve společnosti, kdy je stále více obvyklé cestovat do zahraničí, nakupovat tam majetek, pracovat a podnikat, se stává běžným, že určitý zůstavitelův majetek se nachází v jiné zemi než dědic, na kterého má tento majetek přejít. V takový okamžik je třeba se zabývat tím, jak do celé situace vstupují právní normy jednotlivých zemí. Je možné, že si budou vzájemně odporovat, a pro takový případ je na místě mít k dispozici mechanismus, který určí, podle které normy se bude postupovat.

Další možností by byla existence univerzálního souboru pravidel, který by platil napříč státy, to se ale v Evropě, alespoň prozatím, nezdá jako reálné. Musíme se tedy zabývat tím, jak má mezinárodní dědické právo, které upravuje dědické poměry s přeshraničním (zahraničním) prvkem, fungovat ve světě, kde je v každém státě upraveno jinou legislativou.

Výše uvedený pojem - mezinárodní prvek, též zahraniční či přeshraniční prvek, je jistý element právního vztahu, který se váže k jinému státu. Pojem a rozsah mezinárodního prvku mezinárodní právo soukromé přesně nevymezuje, zákon o mezinárodním právu soukromém¹ (dále jen ZMPS) tento pojem využívá, ale blíže ho nespecifikuje.

Mezinárodní prvek musí být pro příslušný právní vztah významný, nikoliv zanedbatelné povahy,² jelikož pokud by se jevil pro příslušný právní vztah jako nepodstatný, nebyl by důvod k aplikování norem mezinárodního soukromého práva. V rámci zobecnění různých případů přeshraničního dědění z praxe lze říci, že mezinárodní prvek v soukromoprávním poměru existuje, pokud má subjekt právního poměru vztah k cizině (např. zůstavitel byl státním občanem jiného státu

---

¹ Zákon č. 91/2012 Sb. ze dne 22. března 2012 o mezinárodním právu soukromém. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>

² PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 4. ISBN 8074000348.

nebo měl v zahraničí obvyklý pobyt). Dalším případem, ve kterém lze sledovat existenci mezinárodního prvku, je ve vztahu k předmětu pozůstalosti v zahraničí (např. poloha nemovitosti v cizině). Přítomnost mezinárodního prvku v právním vztahu může být dána také určitou skutečností, která je právně významná pro vznik a existenci právního vztahu (např. pořízení závěti v zahraničí).³

V období socialismu na našem území ztratilo dědické právo na svém významu, jelikož tehdejší společnost byla stavěna na jiných principech a soukromé vlastnictví nebylo tehdy téměř možné. Pokud osoba nemohla vlastnit majetek v soukromém vlastnictví, nemohla dále nic předat svým rodinným příslušníkům. Zlomem byla sametová revoluce v roce 1989, kdy se opět začal princip soukromého vlastnictví navracet a lidé mohli získávat majetek do soukromého vlastnictví. Osoby, které v tomto období nabyly do svého vlastnictví majetek, jsou ve věku, kdy se začínají zamýšlet nad tím, co se s tímto majetkem stane po jejich smrti. Dědické právo tedy opět začíná nabývat na svém významu.

V důsledku politických a ekonomických změn, a také vstupu České republiky (dále jen ČR) do EU, je českým státním občanům umožněno pracovat, studovat a nabývat majetek v zahraničí. Stejně tak i cizí státní příslušníci mohou žít, podnikat a pořizovat majetek v ČR. Neméně významné je tedy i mezinárodní dědické právo, kdy počet dědických případů, při kterých dochází ke kolizi právních řádů států neustále roste, protože pořizování majetku českými státními občany v zahraničí nebo cizími státními příslušníky na našem území je dnes už velice běžným jevem.⁴ To je důvod, proč v oblasti mezinárodního dědického práva existují určité snahy o sjednocení pravidel mezi státy.

Mezinárodní právo soukromé, kam spadá i mezinárodní dědické právo, se vyznačuje specifickými rysy, které unifikaci pravidel usnadňují. To už se ale nedá říci o hmotném právu. Normy mezinárodního soukromého práva mají státy ve svých právních řádech formulovány podobně. Nejsou téměř závislé na společenském, ekonomickém nebo politickém uspořádání států. Také se jedná o normy neutrální, které neobsahují konkrétní práva a povinnosti účastníků právních vztahů.⁵ Ke sjednocení norem soukromého mezinárodního práva se tak státy staví

---

³ TSCHÖPL, Robert. Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2001, č. 3, s. 32. ISSN 1211-0558.

⁴ FLICK, Hans und Detlev PILTZ, J. *Der Internationale Erbfall*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2008, s. 3. ISBN 978-3-406-55231-1.

⁵ PAUKNEROVÁ, Monika, M. TOMÁŠEK a kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009, s. 196. 4. svazek. ISBN 978-80-246-1687-2.

mnohem příznivěji, než k unifikaci norem hmotného práva. V posledních desetiletích dochází ke stále častějšímu přijímání norem soukromého mezinárodního práva do právních řádů států a také je uzavíráno mnohem více mezinárodních úmluv.

Jednotná pravidla v oblasti mezinárodního dědického práva usnadňují aplikaci právních norem a účastníkům takových právních vztahů s mezinárodním prvkem přinášejí větší míru právní jistoty. Významného úspěchu bylo dosaženo v rámci EU, kdy bylo v roce 2012 přijato nařízení o dědictví.⁶ Volný pohyb osob a kapitálu jsou svobody, které jsou zaručeny unijním právem⁷ a nejen z ekonomických důvodů jsou pro EU tato práva velice významná. Aby nedošlo k jejich narušení, muselo dojít ke sjednocení pravidel dědického práva na půdě EU, protože bylo nepřijatelné, aby občané členských států měli obavy pořizovat majetek za hranicemi státu, než kterého jsou občany. Pravidla byla nepředvídatelná a nepřinášela vysokou míru stability. Aby mohli občané členských států EU s jistotou plánovat, jak bude s jejich majetkem, který má přeshraniční přesah, po jejich smrti naloženo, bylo nutné sjednotit kolizní pravidla mezinárodního dědického práva. Z praktického hlediska bylo také nutné sjednotit pravidla pro určení mezinárodně příslušného soudu v oblasti dědických poměrů, protože svobody volného pohybu v rámci EU začali v poměrně vysokém počtu využívat především starší lidé a dědických řízení s přeshraničním prvkem tak neustále přibývá. Podle tiskové zprávy Evropské komise z roku 2012, v době přijetí nařízení o dědictví, existovalo přibližně 450 000 dědických případů s mezinárodním prvkem na území členských států EU, přičemž objem pozůstalosti měl hodnotu přibližně 123 miliard euro.

---

⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0650>

⁷ Čl. 18 odst. 1 a čl. 63 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. In: *EUR-Lex*. Dostupná také z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.202.01.0001.01.CES&toc=OJ%3AC%3A2016%3A202%3AFULL

2 Kolizní úprava dědických poměrů s přeshraničním prvkem

Pro úpravu soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem jsou známy dvě metody, kterými jsou metoda kolizní a metoda přímá.⁸ V případě úpravy přeshraničních poměrů je tradičně užívána kolizní metoda, která střety právních řádů států řeší pomocí kolizních norem. Kolizní normy jsou aplikovány výhradně v oblasti mezinárodního soukromého práva. Tyto normy neurčují práva a povinnosti účastníků právních vztahů, ale odkazují na rozhodný právní řád státu, který má být v daném případě použit. Funkcí kolizních norem je výběr rozhodného práva.

Přímá metoda na rozdíl od metody kolizní obsahuje sjednocenou hmotněprávní úpravu soukromoprávního institutu nebo určitého soukromoprávního vztahu, nejčastěji v rámci mezinárodních smluv. Unifikovanou hmotněprávní úpravu státy, smluvní strany takové mezinárodní smlouvy, aplikují místo jejich vnitrostátních hmotněprávních úprav, které by se jinak ocitly v kolizi. Dědické právo je velmi ovlivněno historickým vývojem, kulturou, tradicemi a společenským uspořádáním. Protože každý stát prošel jiným vývojem, nelze v budoucnu očekávat, že by se podařilo zcela unifikovat hmotněprávní úpravu dědického práva států. Z tohoto důvodu je kolizní metoda považována za hlavní metodu, která je aplikována v případě právní úpravy dědických poměrů s mezinárodním prvkem.

Právní normy se obvykle skládají ze tří částí, a to hypotézy, dispozice a sankce.⁹ Kolizní normu tvoří pouze dvě části, a to rozsah a navázání. Rozsah určuje okruh právních otázek, na které se kolizní norma vztahuje, a navázání provádí určení právního řádu státu. Aby se příslušné právní vztahy mohly propojit s právním řádem určitého státu, navázání obsahuje hraničního určovatele, což je skutečnost, která je pro druh právních vztahů relevantní. Může se jednat např. o *ex patriae* (právo státní příslušnosti) nebo *lex domicilii* (právo místa pobytu).

Orgán, u něhož je řízení v dědických věcech zahájeno, vždy určuje právo rozhodné pro dědické poměry. Tento orgán věc skutkově posoudí a pokud zjistí, že

---

⁸ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015, s. 39-40. ISBN 978-80-7380-550-0.

⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2013, s. 39. ISBN 978-80-7380-454-1.

je v dědickém řízení přítomen mezinárodní prvek, aplikuje příslušné kolizní normy, které jsou na daném území platné. Jak již bylo uvedeno výše, hmotněprávní úprava dědické práva se ve státech liší. To se přenáší i do koncepce kolizních norem, kdy můžeme spatřovat občasně rozdíly v kolizním řešení dědických poměrů s mezinárodním prvkem. Jedná se například o tzv. štěpení dědického statutu, kdy státy mají pro věci movité a nemovité stanoveny své vlastní kolizní normy. Další odchylkou je to, že státy v navázání kolizních norem obsahují rozdílné hraniční určovatele.¹⁰ Dědická řízení s mezinárodním prvkem tak nemusí být vždy jednoduchá. Každé takové řízení se musí posuzovat individuálně a není výjimkou, že se projednání pozůstalosti protáhne a řízení trvá déle, než je obvyklé.

2.1 Dědický statut

Dědický statut je označení pro právní řád, který byl na základě aplikace kolizní normy určen jako rozhodný pro konkrétní dědický poměr s mezinárodním prvkem. Dědický statut je tedy výsledkem aplikace kolizních norem.

Jak již bylo výše zmíněno, koncepce kolizních norem se u jednotlivých států liší, z čehož vyplývá, že i výsledek aplikace kolizních norem, tedy dědický statut, může být odlišný. S ohledem na historický vývoj můžeme vycházet z románské a germánské koncepce kolizních norem.

Románský model je charakteristický tím, že se na pozůstalost hledí jako na jeden celek. Uplatňuje se zde princip univerzální sukcese, kdy dědic vstupuje do všech práv a povinností zůstavitele. U tohoto modelu se volí takový hraniční určovatel, který se vztahuje k osobě zůstavitele, např. podle státní příslušnosti zůstavitele nebo jeho obvyklého pobytu v době smrti. Takové projednání pozůstalosti s přeshraničním prvkem se celé řídí jediným rozhodným právním řádem. Není tedy podstatné, kde se majetek zůstavitele nachází, nebo jestli je majetek, který pozůstalost tvoří, movité či nemovité povahy.

U germánského modelu je to odlišné. Tento model zohledňuje, kde se majetek, který zůstavitel zanechal, nachází. Hraniční určovatel se neváže k osobě zůstavitele, ale k místu polohy majetku a rozhodným právem je právní řád státu, ve

---

¹⁰ HERWEG, Cornelia. *Die Vereinheitlichung des internationalen Erbrechts im europäischen Binnenmarkt*. Baden-Baden: Nomos, 2004, s. 57-59. ISBN 978-3-8329-0476-0.

kterém se majetek zůstavitele nachází.¹¹ Tento model nezohledňuje, zda se jedná o majetek movitý či nemovitý. Dědické řízení s přeshraničním prvkem, ve kterém by se postupovalo podle jediného právního řádu, může nastat pouze tehdy, pokud by se veškerý majetek, který zůstavitel zanechal, nacházel na území jednoho státu. Pokud by tomu tak nebylo, v řízení by se postupovalo podle různých právních řádů států, a to podle toho, v jakých státech by se majetek zůstavitele vyskytoval. Dědická řízení by tak mohla být velice komplikovaná a zdlouhavá. To už je ale dnes spíše výjimkou, zvláště co se týče věcí movitých. Státy v dnešní době ve svých právních řádech nemívají kolizní úpravu, která by zakotvovala, že se řízení bude vést podle právního řádu státu, na jehož území se movitý majetek nachází. Jednou z výjimek je stát Uruguay, který má ve svém právním řádu stanoveno, že se dědické poměry řídí právem toho státu, na jehož území se majetek tvořící pozůstalost nachází v době smrti zůstavitele.¹²

Dnes je spíše obvyklé, že se setkáváme s kombinací obou výše zmíněných modelů. Germánský model je užíván ve vztahu k nemovitým věcem, kdy je volen hraniční určovatel polohy věci. U movitých věcí, kdy by dědická řízení mohla být velice složitá, pokud by byl volen hraniční určovatel polohy věci, se volí hraniční určovatel, který se váže k osobě zůstavitele a uplatňuje se tak románský model. Tím, že jsou movité a nemovité věci, které tvoří pozůstalost, takto rozdělovány a podléhají jiným hraničním určovatelům, může dojít v dědickém řízení k situaci, kdy řízení nebude podléhat jedinému právnímu řádu, ale bude se postupovat podle více právních řádů najednou.

2.1.1 Jednotný dědický statut

O jednotný dědický statut se jedná v případě, pokud se rozhodné právo pro dědické poměry určuje na základě jediné kolizní normy a pozůstalostní řízení je podřízeno jedinému rozhodnému právu. Nezohledňuje se povaha zůstavitelova majetku, tedy zda se jedná o věci movité či nemovité. Jednotný dědický statut převládá jako kolizní řešení dědických poměrů s přeshraničním prvkem ve

---

¹¹ Neboli rozhodné právo *lex rei sitae*.

¹² Čl. 2400 uruguayského občanského zákoníku (Código Civil N° 16603). *IMPO* [online]. [cit. 25. 9. 2021]. Dostupného z: <https://www.impo.com.uy/bases/codigo-civil/16603-1994/2400>

vnitrostátních právních úpravách států.¹³ V Evropě se k jednotnému dědickému statutu přiklání např. Dánsko, Rakousko, Španělsko nebo Řecko.¹⁴

Nařízení o dědictví vychází také z jednotného dědického statutu. Na pozůstalost je nahlíženo jako na jeden celek a celé dědické řízení podléhá jednomu právnímu řádu, a to dle článku 23 odst. 1 nařízení o dědictví. Jedním ze vzorů pro tuto unijní úpravu byla Úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob ze dne 1. srpna 1989,¹⁵ která nikdy nevešla v platnost.

Než bylo přijato nařízení o dědictví, uvažovalo se nad nevýhodami, které štěpený dědický statut přináší. Poukazovalo se především na to, že se na pozůstalost nenahlíží jako na jeden celek, ale dědictví je rozděleno na dílčí části, kdy každá tato část může podléhat jinému rozhodnému právu. Tudíž se může lišit okruh dědiců a také způsob, jakým bude pozůstalost vypořádána. Jednotný dědický statut předchází těmto nevýhodám.

2.1.2 Štěpený dědický statut

Štěpený dědický statut vychází z myšlenky, že má být užit právní řád toho státu, který má s právní otázkou, která je řešena oproti právním řádům jiných států, nejužší spojení. U dědických řízení s přeshraničním prvkem dochází ke štěpení statutu, pokud se v jednom dědickém řízení aplikují různé kolizní normy, a tudíž je dědické řízení podřízeno více rozhodným právním řádům.

K paralelní aplikaci vícero právních řádů může docházet z různých důvodů. Andrea Aubart ve své publikaci rozlišuje tzv. objektivní a subjektivní štěpení statutu.¹⁶ K objektivnímu štěpení dochází, jestliže paralelní užití různých právních řádů vychází přímo z právního předpisu, ve kterém jsou zvláštní kolizní pravidla stanovena. Subjektivní štěpení označuje situaci, kdy mají účastníci právních vztahů možnost volby rozhodného práva. Jako příklad mohu uvést Švýcarsko, které umožňuje, aby si švýcarský státní občan, který nežije na území Švýcarska,

---

¹³ AZCÁRRAGA MONZONÍS, Carmen. *Sucesiones Internacionales, Determinación de la norma aplicable*. Valencia: Tirant Lo Blanch, 2008, s. 55. ISBN 9788498760262.

¹⁴ GARB, Louis and John WOOD. *International Succession*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 44. ISBN 9041107819.

¹⁵ *Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons*. [cit. 25. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62>.

¹⁶ AUBART, Andrea. *Die Behandlung der dépeçage im europäischen Internationalen Privatrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2013, s. 12. ISBN 978-3-16-152666-4.

v případě pozůstalostního řízení, které se týká nemovitých věcí nacházejících se na území Švýcarska, zvolil švýcarské právo.¹⁷ V Německu bylo možné si zvolit v pozůstalostním řízení německé rozhodné právo, pokud se řízení týkalo nemovitých věcí, které se nacházely na území Německa.¹⁸ Toto ustanovení bylo s přijetím nařízení o dědictví zrušeno.

Dále se může jednat o kolizní štěpení statutu, kdy dochází k tomu, že je pozůstalost rozdělena na více částí, přičemž každá část je v rámci řízení projednávána samostatně dle jiného právního řádu. Je podstatné, jakou povahu má majetek, který tvoří pozůstalost a kde se nachází. Štěpený dědický statut je výsledkem aplikace dvou samostatných kolizních norem, a to kolizní normy na věci movité a kolizní normy na věci nemovité.

V případě aplikace kolizní normy na nemovité věci se hraniční určovatel váže k místu polohy nemovité věci v době smrti zůstavitele. Rozhodným právem je tak vždy pro jednotlivé nemovitosti *lex rei sitae*. U movitých věcí je využíván hraniční určovatel, který je osobní povahy, tzn. váže se k osobě zůstavitele. Může to být podle státní příslušnosti zůstavitele, obvyklého pobytu, nebo bydliště v době smrti zůstavitele. Štěpený dědický statut, kdy se zohledňuje povaha majetku, je typický pro státy *common law*.

Tím, že se užívá více právních řádů najednou a hmotněprávní úpravy právních řádů nejsou totožné, může se dědické řízení výrazně zkomplikovat. Jednak z důvodu legislativních mezer, nezanedbatelně dlouhé doby trvání dědického řízení a v neposlední řadě to může být velice nákladné. I pro zůstavitele, který za svého života plánuje, jak s pozůstalostí po své smrti naloží, to nemusí být jednoduché. Užití více právních řádů současně přináší do takových dědických řízení prvek nejistoty. Právní řády států si navzájem nekonkurují, ale mohou si v různých principech odporovat, například v uznávání druhů pořízení pro případ smrti, nebo okruh dědiců může být určen odlišně. Zůstavitel ani dědicové, ačkoliv se na tom, jak bude pozůstalost po smrti zůstavitele vypořádána, dohodli, si nemohou být jistí, že vypořádání bude skutečně odpovídat jejich domluvě.

---

¹⁷ Čl. 87 odst. 2 Spolkového zákona č. 291 ze dne 18. prosince 1987 o mezinárodním právu soukromém (IPRG). Dostupného z: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/20210101/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1988-1776_1776_1776-20210101-de-pdf-a.pdf

¹⁸ Čl. 25 odst. 2 uvozovacího zákona ze dne 18. srpna 1896 k občanskému zákoníku (EGBGB). In: *Bundesministerium der Justiz*. Dostupného také z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgbeg/BJNR006049896.html>

Kolizní štěpení dědického statutu má ve svém právním řádu zahrnuto řada evropských států jako např. Albánie, Belgie, Francie, Litva nebo Rusko.

Protože se v dědickém řízení v případě kolizního štěpení dědického statutu postupuje podle různých právních řádů současně a každý právní řád movité a nemovité věci definuje odlišně, vyvstala otázka, podle jakého práva se věci movité a nemovité budou rozlišovat. Z tohoto důvodu byly uzavírány dvoustranné smlouvy o právní pomoci. ČR je vázána několika dvoustrannými smlouvami o právní pomoci, je to např. dvoustranná smlouva uzavřená s Albánií, Ukrajinou, bývalým Sovětským svazem, nebo s bývalou Jugoslávií.

Pokud by byla na našem území aplikována dvoustranná smlouva, která by neobsahovala úpravu odlišování movitých a nemovitých věcí, nebo by se aplikovaly kolizní normy ZMPS, postupovalo by se podle § 69 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém, který stanovuje: „*Podle tohoto právního řádu se rovněž určuje, zda věc je nemovitá nebo movitá.*“

Dále můžeme rozlišovat funkční štěpení dědického statutu,¹⁹ při kterém není pozůstalost dělena na určité části. Rozhodné právo je určováno pomocí samostatných kolizních norem, které zohledňují určité dílčí aspekty přítomné v dědickém řízení. Česká právní nauka se přiklání k tzv. samostatnému navázání dílčích prvků či dílčích otázek, což znamená, že se pro určení rozhodného práva užijí kolizní normy *lex fori*.²⁰ Záleží na rozsahu formulace kolizní normy pro dědické poměry, protože pro některé dílčí otázky se musí určit rozhodné právo zvláště a rozsah kolizní normy určuje, na jaký okruh právních otázek se kolizní norma vztahuje.²¹ Oblast působnosti rozhodného dědického práva je ohraničená rozsahem kolizní normy.

Jako příklad uvádím Švýcarsko, které má ve své právní úpravě taxativně vymezen okruh otázek, které podléhají rozhodnému právu pro dědické poměry.²² Států, které omezují působnost rozhodného práva, není mnoho. Mnohem běžnější je, že státy ve svých právních úpravách uvádějí pouze příklady otázek, na které se rozhodné právo vztahuje.²³ Nebo se stává, že není dostupná jakákoliv právní úprava

---

¹⁹ Někdy též označováno jako obsahové či horizontální štěpení.

²⁰ Právo místa soudu, úřadu.

²¹ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 166.

²² Čl. 93 odst. 1 Spolkového zákona č. 291 o mezinárodním právu soukromém (IPRG).

²³ Čl. 23 odst. 2 nařízení o dědictví.

a okruh otázek, které spadají pod rozsah kolizní normy, je dovozován z judikatury nebo komentářů k zákonům.

2.2 Hraniční určovatelé

Hraniční určovatel (též hraniční ukazatel či kolizní kritérium)²⁴ může být definován jako právně významná skutečnost, která pro určitý druh právních poměrů nebo otázek rozhodne, podle jakého právního řádu bude rozhodováno.²⁵ Smyslem hraničního určovatele není pouze identifikovat nějaký právní řád, který může být použit, ale zjistit, který z použitelných právních řádů je s daným případem nejsilněji propojen a je tedy nejvhodnější. Co je třeba chápat pod pojmem „nejsilněji propojen“ a jak se takové spojení určí, se může v různých právních otázkách a právních vztazích z pohledu zákonodárců různých států lišit.²⁶ To je jeden z hlavních důvodů, proč jsou právní úpravy států v oblasti kolizních norem rozdílné. Zákonodárci mají odlišnou představu o stanovení hraničního určovatele v kolizní normě při řešení určitých právních otázek a vztahů tak, aby bylo dosaženo nejvhodnějšího a nejspravedlivějšího řešení.

Skutečnost užitá jako hraniční určovatel pro určení rozhodného práva musí být určitá. V rámci zachování právní jistoty by měla být relevantní skutečnost pro specifický vztah pevně dána. Neměla by existovat možnost, kterou by mohla být skutečnost použitá jako hraniční určovatel nahrazena. Jednou z výjimek v případě stanovení hraničního určovatele je tzv. úniková doložka,²⁷ což je ustanovení, které se užívá v případě, kdy kolizní norma pro právní vztah stanovila jiné rozhodné právo, ale tyto právní poměry jsou úžeji spojeny s jiným právním řádem a na základě únikové doložky se lze od této kolizní normy odchýlit.²⁸

Hraniční určovatelé mohou být stanoveny buď právními podmínkami nebo faktickými prvky. V prvním případě je nutné splnit jednoznačně specifikované

---

²⁴ DOBIÁŠ, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Leges, 2014, s. 30. ISBN 978-80-87576-94-6.

²⁵ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 116.

²⁶ BOGDAN, Michael. *Concise Introduction to EU Private International Law*. 2nd edition. Groningen: Europa Law Publishing, 2012, s. 4. ISBN 9789089521088.

²⁷ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 116.

²⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2016, roč. 155, č. 1, s. 12-28. [cit. 29. 10. 2021]. ISSN 0231-6625.

podmínky, které jsou dány jednotlivými právními řády a obvykle nepřipouštějí žádná odchýlení. Jejich výhoda spočívá v tom, že jsou předvídatelné a je snadné vyhodnotit, zda jsou splněny. V případě faktických prvků je naopak složitější posoudit, zda se na daný případ vztahují, protože jejich definice není tak jednoznačná jako v případě právních podmínek. Příkladem právní podmínky může být státní příslušnost, která je jednoznačně dána. Příkladem faktického prvku je místo obvyklého bydliště, které může být vykládáno různě.

Hraniční určovatel může souviset s některým z prvků soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem, a to např. *se subjektem právního vztahu* (např. státní příslušnost, bydliště, domicil, právní řád, sídlo právnické osoby), *se skutečností, kterou vznikl právní vztah* (např. místo, kde byl učiněn právní úkon), *s věcí nebo hodnotou, která je předmětem právního vztahu* (např. poloha věci, místo odeslání věci), *s obsahem právního vztahu* nebo *s jinými významnými skutečnostmi*.²⁹

Ačkoliv existuje několik druhů hraničních určovatelů, zmíním jen ty, které souvisí s dědickým právem a o kterých bude pojednáváno v této práci. Jedná se o hraniční určovatel státní příslušnosti, obvyklého pobytu, polohy nemovité věci a volby rozhodného práva.

2.2.1 Státní příslušnost

Státní příslušnost (neboli *lex patriae*) je jedním z historicky nejznámějších a nejvýznamnějších hraničních určovatelů, především v případě kolizního dědického práva. Pojem státní příslušnost z pohledu mezinárodního práva soukromého vyjadřuje vazbu jednotlivce k určitému státu a jeho právnímu řádu.³⁰

V souvislosti s tímto hraničním určovatelem je spojováno jméno Pasquale Stanislao Mancini, italského právníka a bývalého ministra zahraničních věcí Itálie, který reflektoval zájmy tehdejší společnosti a upřednostňoval zájmy státu před zájmy účastníků právních vztahů. To se změnilo v průběhu 20. století, kdy se pouto mezi občanem a státem oslabilo a hranice státu již nepředstavovaly meze, přes které nelze proniknout. Hraniční určovatel státní příslušnosti tak nepatrně ztratil na své důležitosti. Pokles významnosti tohoto kritéria zapříčinilo také to, když do

---

²⁹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2014, s. 250. ISBN 978-80-7380-506-7.

³⁰ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2014, s. 17. ISBN 978-80-87576-84-7.

dědického práva s mezinárodním prvkem pronikla autonomie vůle,³¹ pro kterou je charakteristické, že si strany právních poměrů volí rozhodné právo (*lex electa* či *lex voluntatis*), které se na právní vztahy těchto stran bude uplatňovat.³²

S přijetím nařízení o dědictví a zákona o mezinárodním právu soukromém bylo přijato nové kritérium, a to obvyklý pobyt, který je pro hraničního určovatele státní příslušnosti velikou konkurencí a do určité míry ho nahrazuje.

Mezi výhody hraničního určovatele státní příslušnosti patří jeho stálost. Státy mají problematiku nabývání a pozbývání státního občanství³³ ve svých právních rádech jasně stanovenou a právě to přispívá k tomu, že ke změnám státní příslušnosti dochází spíše výjimečně. Jelikož je poměrně snadné určit státní příslušnost osob (např. nahlédnutím do cestovního pasu), účastníkům právních vztahů se tím dostává právní jistoty, protože mohou předvídat, jakým právním řádem se jejich právní vztahy budou řídit.

Situace může být komplikovanější v případě, kdy osoba disponuje dvojí či vícero státní příslušností, nebo pokud osoba nemá žádnou státní příslušnost a je bezdomovcem. Nemusí být tak na první pohled zřejmé, jakým právním řádem se právní vztahy účastníků budou řídit. V těchto případech se bude postupovat podle zákona o mezinárodním právu soukromém, který v § 28 odst. 1 stanovuje: „*Je-li někdo v rozhodné době státním občanem České republiky a považuje-li ho za svého občana také jiný stát, je rozhodné státní občanství České republiky.*“

Dále je v tomtéž paragrafu ve druhém odstavci uvedeno, že pokud je osoba v rozhodné době občanem několika cizích států najednou, je rozhodná státní příslušnost, která byla nabyta naposledy. Pokud by ale u osoby převažoval výrazně poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem, byla by rozhodná státní příslušnost tohoto státu.³⁴

Na osobu, která není v rozhodnou dobu občanem žádného státu a ani není možné její státní příslušnost dle výše uvedeného odstavce 2 určit, se hledí, jako by

---

³¹ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2014, roč. 20, č. 6, s. 8-15. ISSN 1211-0558.

³² PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*, s. 27.

³³ Podle výkladu právní teorie je státní příslušnost nadřazeným pojmem státnímu občanství, protože státní příslušností mohou na rozdíl od státního občanství disponovat jak fyzické osoby, tak i osoby právnické a stejně tak i vzdušné a námořní prostředky mezinárodní dopravy, jako jsou např. lodě a letadla. I když se někdy může zdát, že jsou oba tyto výrazy totožné, je třeba vnímat tyto pojmy odlišně. Rozdíl je shledáván v tom, že státní příslušnost vyjadřuje vazbu jednotlivce k určitému státu jako aspekt mezinárodního práva, zatímco státní občanství více zdůrazňuje vazbu státu a jednotlivce z pohledu občanských a politických práv. Národnost si osoba může zvolit sama, na rozdíl od státní příslušnosti, která je dána státem, v němž má osoba občanství.

³⁴ Jedná se o tzv. princip efektivní státní příslušnosti.

byla občanem toho státu, na jehož území má v rozhodné době obvyklý pobyt. Pokud nelze zjistit, kde má tato osoba obvyklý pobyt, bude na osobu nahlíženo, že je občanem toho státu, na jehož území se v rozhodné době zdržuje. Jestliže nelze zjistit ani to, hledí se na tuto osobu jako by se jednalo o státního občana ČR.

Jednou z nevýhod aplikace hraničního určovatele státní příslušnosti může být to, že v dnešní době, kdy se lidé častěji stěhují a nabývají jinou státní příslušnost, by výrazně vzrostl počet dědických případů s mezinárodním prvkem, kdy by se řízení projednávala podle cizího práva. Vedlo by to k tomu, že by dědická řízení byla velice nákladná a jurisdikce by byla velmi zatížena.³⁵ V neposlední řadě by to mělo dopad i na délku trvání dědických řízení, jelikož by projednání pozůstalosti trvalo déle, než je obvyklé. I když by projednání dědických řízení s mezinárodním prvkem podle tohoto kritéria mohlo být komplikované, jeho význam v oblasti omezené volby rozhodného práva³⁶ bude zachován i nadále.

S hraničním určovatelem státní příslušnosti se můžeme setkat např. v právní úpravě Chorvatska, Turecka, Slovinska nebo Německa.³⁷

2.2.2 Obvyklý pobyt

Jedná se o hraniční určovatel, který se v mezinárodním právu soukromém využívá již od začátku 20. století a do určité míry nahrazuje kritérium státní příslušnosti. Lze jej nalézt v Haagské úmluvě o poručenství nad nezletilými z roku 1902 nebo Úmluvě o zbavení způsobilosti k právním úkonům z roku 1905. V problematice dědictví se ale jedná o relativní novinku, která přišla až s přijetím zákona o mezinárodním právu soukromém v roce 2012.³⁸

ZMPS ani jiný dokument sice neobsahuje definici obvyklého pobytu, nicméně určitou představu dává důvodová zpráva k § 29 ZMPS, podle které je pojem vykládán soudní praxí i na evropské úrovni. Obvyklým pobytem se rozumí místo, které dotyčná osoba určila s úmyslem udělit mu stálý charakter, případně je stálým

---

³⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 24. ISBN 978-80-7552-799-8.

³⁶ Tzn., že si zůstavitel nemůže zvolit jakýkoliv právní řád, podle kterého by se pozůstalost projednávala.

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 137, 238, 986, 934. ISBN 9788074003097.

³⁸ BŘÍZA, Petr. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. *Bulletin advokacie* [online]. 2014 [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novy-zakon-o-mezinarodnim-pravu-soukromem>

nebo obvyklým centrem jejich zájmů. Tento vágní popis zjevně dává jednotlivým subjektům možnost jednotlivé případy řešit do určité míry na základě vlastní úvahy.

V roce 1972 pojem obvyklý pobyt vymezila Rada Evropy v rezoluci Výboru ministrů č. 72 (1), o standardizaci právních pojmů „domicil“ a „pobyt“³⁹ ve snaze o standardizaci pojmů napříč státy zejména pro snazší aplikaci mezinárodních úmluv. Skutečnosti, ke kterým je nutné přihlídnout při stanovení obvyklého pobytu, jsou vymezeny v příloze rezoluce. Jedná se o následující: „délka a kontinuita pobytu, jakož i jiné skutečnosti osobního nebo pracovního charakteru, ze kterých jsou patrné dlouhodobé vazby mezi osobou a místem jejího pobytu“.

V mezinárodním právu je tento pojem označován jako „*habitual residence*“. Nařízení Brusel II bis a některé haagské úmluvy tento pojem česky označují jako „obvyklé bydliště“. V usnesení Nejvyššího soudu ČR (30 Cdo 444/2004)⁴⁰ je bydliště fyzické osoby chápáno následovně: „obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat“. Je to místo, kde má osoba rodinu, byt, nebo pokud zde pracuje, ale za podmínky, že na příslušném místě také bydlí.

Lze konstatovat, že neexistence pevné definice není nutně nevýhoda a naopak zde je taková situace zcela záměrná právě proto, aby byla zachována určitá míra flexibility při rozhodování, kterou mohou následně využívat rozhodující orgány v případech, kdy by posuzování podle striktně daných kritérií bylo problematické až kontraproduktivní.⁴¹

Pojem obvyklý pobyt se skládá ze tří obsahových složek, kterými jsou fyzická přítomnost, integrace v sociálním prostředí a subjektivní složka. Aby se dalo hovořit o obvyklém pobytu osoby, je nezbytná její fyzická přítomnost na daném území, která by neměla být ve většině případů jen přechodného charakteru. Ačkoliv doba, po kterou by osoba měla pobývat na určitém území, není nikde blíže specifikována. Tato složka samotná však není dostačující pro to, aby bylo možné jednoznačně říci, že se jedná o obvyklý pobyt osoby na určitém území. Musí být přítomen ještě další prvek, kterým je integrace v sociálním prostředí. Tato složka představuje relevantní vazbu osoby ke státu, jako je např. pracovní poměr či rodina.

---

³⁹ Resolution (72) 1 On the Standardization of the Legal Concepts of "Domicile" and of "Residence". © UNHCR 2022 [online]. [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/510115e12.html>

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004. In: *Salvia Kraken*. Dostupné také z: <http://kraken.slv.cz/30Cdo444/2004>

⁴¹ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*, s. 55.

Subjektivní složka je třetím prvkem pojmu obvyklého pobytu a vyjadřuje úmysl dané osoby na určitém území dlouhodobě pobývat a budovat zde trvalé či obvyklé centrum jejích zájmů. Tato složka má spíše doplňkovou funkci. Užívá se v případě, kdy nelze na základě objektivních kritérií (např. koupě nemovitosti či pracovní poměr) spolehlivě určit obvyklý pobyt osoby v daném státě.

V žádném předpise evropského mezinárodním práva soukromého a procesního není obsažena přesná definice pojmu obvyklého pobytu dospělé osoby. Soudní dvůr EU se však zabýval výkladem pojmu obvyklého pobytu dítěte. Pro to, aby mohl být pobyt dítěte určen, existují určité specifické okolnosti, které musí být zhodnoceny vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu. Tato specifika se liší od skutečností, na základě nichž je určen trvalý pobyt dospělé osoby. Je tedy zřejmé, že je potřebné rozlišovat mezi obvyklým pobytem dospělé osoby a dítěte.

Pojem obvyklý pobyt je dále potřebné odlišovat od pojmu trvalého pobytu tak, jak je vyložen dle zákona o evidenci obyvatel a rodných čísel.⁴² Dle tohoto zákona trvalý pobyt slouží k evidenčním účelům. Též nelze pojem obvyklého pobytu zaměňovat s pojmem bydliště vykládaného dle § 80 českého občanského zákoníku,⁴³ ve kterém je kladen důraz na úmysl osoby zdržovat se na určitém území trvale.⁴⁴

2.2.3 Poloha nemovité věci

Tento hraniční určovatel (*lex rei sitae*) je velmi významný v právních úpravách, které vycházejí ze štěpených dědických statutů a v případě, kdy je předmětem pozůstalosti nemovitost, právní vztahy se řídí právním řádem státu, na jehož území se nemovitost nachází.

Když bylo v roce 2012 přijato nařízení o dědictví, byla aplikace hraničního určovatele *lex rei sitae* v Evropě prolomena, jelikož v souvislosti s tímto nařízením byl zakotven institut jednotného dědického statutu. V důsledku tohoto institutu se

---

⁴² § 10 zákona č. 133/2000 Sb. ze dne 17. května 2000 o evidenci obyvatel a rodných číslech. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133>

⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁴⁴ DRLÍČKOVÁ, Klára. Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška. *Právník* [online]. 2021, č. 6 [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2021/6/5_BUD_Drlickova_466-476_6_2021.pdf

pozůstalostní řízení nerozpadá na jednotlivé části, ale je vedeno jedno dědické řízení ohledně celé pozůstalosti. Z tohoto důvodu není dnes hraniční určovatel *lex rei sitae* tak hojně užívaný, jako tomu bylo dříve a v mnoha případech nedochází k tomu, že by se dědické řízení projednávalo podle práva státu, na jehož území se předmětná nemovitost nachází. I když je aplikace dědického statutu podstatně jednodušší, protože nedochází ke kvalifikačním problémům, je přehlednější a pro zůstavitele finančně méně náročná, tím, že jsou právní řády států odlišné, a to včetně právní úpravy věcných práv a zápisů do veřejných rejstříků, mohou být s užitím jednotného dědického statutu spojeny určité potíže.

V preambuli nařízení o dědictví je výslovně uvedeno, že požadavky pro zápis práva k majetku do příslušného rejstříku nespádají do působnosti nařízení. Rejstříkové zápisy, a to včetně jejich účinků jsou upraveny právem členského státu, který tyto rejstříky vede. Evidenci nemovitých věcí upravuje právě *lex rei sitae*. K tomu, aby zápisy nemovitostí do veřejnoprávních rejstříků jiných států probíhaly co nejjednodušeji, má napomáhat nově zřízený institut evropského dědického osvědčení. O tomto institutu bude blíže pojednáváno v kapitole 3.3.6.

Nařízení o dědictví se snaží předcházet situacím, kdy členský stát neuznává zápis jiného členského státu. Členský stát sice nemá povinnost uznat věcné právo, které není v jeho právním řádu upraveno, ale měl by se snažit najít ve svém právním řádu takové věcné právo, které se nejvíce podobá věcnému právu jiného členského státu, a to při zachování jeho účelu.⁴⁵

2.2.4 Volba rozhodného práva

Tento hraniční určovatel je velice pokrokový, jelikož účastníci právních vztahů mají možnost zvolit si, jakým právním řádem se budou jejich právní poměry upravovat. Spíše než v dědických záležitostech můžeme využití tohoto kritéria sledovat např. ve smluvních závazkových vztazích.⁴⁶ Pro dědické právo je spíše typické, že využívá objektivní kritéria.

Jednou ze základních hodnot soukromého práva je autonomie vůle. V rámci mezinárodního práva soukromého je tento pojem rozšířen, protože strany právních vztahů si kromě toho, že si mohou zvolit rozhodné právo (*optio iuris*), které se bude

---

⁴⁵ Rec. 16 preambule nařízení o dědictví.

⁴⁶ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 125.

uplatňovat na jejich právní vztahy, mohou zvolit soud, který bude příslušný pro rozhodování jejich záležitostí (*prorogation foris*).

Toto kritérium je velice přínosné právě pro účastníky právních poměrů, jelikož jim volba rozhodného práva dává právní jistotu, protože jsou seznámeni s právním řádem státu, který si zvolili, a nehrozí, že by pro ně byl tento právní řád nepředvídatelný.

Český právní řád má volbu rozhodného práva upravenou v zákoně o mezinárodním právu soukromém. Není to tedy tak dávno, kdy účastníci právních vztahů volbu rozhodného práva neměli. V dědickém právu si zůstavitel nemůže zvolit jakýkoliv právní řád státu, ale jeho volba je omezená.

Nově přijatým nařízením o dědictví je stanoveno, že pokud zůstavitel neprovedl volbu rozhodného práva, bude užit hraniční určovatel obvyklého pobytu. Jestliže zůstavitel žije v zahraničí, ale má silný vztah ke státu, ve kterém má i státní příslušnost, zůstavitel může využít hraničního kritéria *lex patriae* a zvolit právo státu jeho státní příslušnosti v době uskutečnění této volby nebo v době smrti.⁴⁷ Pokud učiní volbu dle tohoto hraničního určovatele, musí ji učinit ve formě pořízení pro případ smrti⁴⁸ a musí být aplikován jeden právní řád na celou pozůstalost. Zůstaviteli možnost provést volbu rozhodného práva přináší právní jistotu, se kterou může plánovat, jak s jeho majetkem bude po jeho smrti naloženo.⁴⁹

2.3 Zpětný a další odkaz

Existence zpětného a dalšího odkazu je zapříčiněna tím, že státy mají pro řešení stejného druhu právních otázek různé kolizní normy, které odkazují na užití práva cizího státu.

O zpětný odkaz (*renvoi, remise*) se jedná, když tuzemská kolizní norma (*legis fori*) určí, že se na projednávanou právní otázku vztahuje právo cizího státu, a stát, který byl kolizní normou určen k projednání pozůstalosti, má ve svém právním řádu uvedenou jinou kolizní normu, která odkazuje zpět na užití tuzemské právní úpravy (*lex fori*).

---

⁴⁷ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 128.

⁴⁸ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 37.

⁴⁹ PFEIFFER, Magdalena. Choice of law in international family and succession law. *The Lawyer Quarterly. The Lawyer Quarterly* [online]. 2012, ročník 2, č. 4, s. 291-294. [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/50/41>

V případě zpětného odkazu mohu zmínit známý případ Forgo, který byl projednáván a rozhodnut v roce 1878 francouzským kasačním soudem.⁵⁰ Jednalo se o bavorského státního příslušníka, který prožil většinu svého života ve Francii, ale nezískal zde bydliště. Vlastnil movitý majetek, který měl uložený ve francouzských bankách. Když zemřel, francouzská kolizní norma přikazovala, že se má pozůstalost tvořená movitými věcmi projednávat podle práva státu, kde měl zůstavitel původní bydliště, tedy podle bavorského práva. Bavorská právní úprava obsahovala kolizní normu, která v případě dědění movitých věcí přikazovala, že bude aplikováno právo státu, v němž měl zůstavitel faktické bydliště, tedy ve Francii. Bavorskou kolizní normou bylo odkázáno zpět na francouzskou právní úpravu.

Další odkaz (*odkaz k třetímu právu, transmise*) je označením pro situaci, kdy je tuzemskou kolizní normou přikázáno, že se posuzovaná právní otázka bude řídit právem cizího státu. Kolizní normou určený stát, dle jehož práva by se měla předmětná právní otázka projednávat, však má ve svém právním řádu obsaženu kolizní normu, která přikazuje, aby bylo aplikováno právo jiného, třetího, státu.⁵¹

Rozdílnost států v tom, jaké právo bude aplikováno na příslušnou právní otázku, může mít několik příčin. Jednak je to dáno tím, že státy mají ve svých právních řádech obsažené odlišné kolizní normy, které ke stejnému rozsahu, tzn. ke stejným právním otázkám, připojují jiné navázání s jiným hraničním určovatelem. Například v případě projednání pozůstalosti, kdy je jejím předmětem nemovitost, užívá jeden stát hraničního určovatele *lex rei sitae* a druhý *lex patriae* nebo právo obvyklého pobytu.

Také může k této rozdílnosti docházet z toho důvodu, že dotčené státy mají ve svých právních řádech obsaženy kolizní normy, které jsou významově totožné, užívají stejného hraničního určovatele, ale konflikt vzniká při výkladu pojmu užitého pro hraničního určovatele, kdy jej každý stát vykládá po svém.

Některé právní úpravy států zpětný a další odkaz neakceptují. O tom, jaké stanovisko je správné, zda přijímat či nepřijímat, se již několik let vedou dlouhé diskuze. V případě mezinárodního dědického práva je zpětný a další odkaz přípustný dle nařízení o dědictví, ale pouze za velmi omezených podmínek. Dle

---

⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, č. 4, s. 315- 326. ISSN 1210-9126.

⁵¹ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 155.

článku 34 nařízení o dědictví je přijetí zpětného a dalšího odkazu umožněno pouze ve vztahu k třetím (nečlenským) státům, a to když zůstavitel neprovedl volbu rozhodného práva a kolizní norma nařízení přikazuje užít právo třetího státu.⁵²

Jako příklad mohu uvést zůstavitele, jehož obvyklým pobytem by byl v době smrti stát New York, a v ČR by zanechal nemovitý majetek. Nařízením o dědictví dle ustanovení čl. 21 by bylo stanoveno, že se pozůstalost bude projednávat podle práva státu New York. Kolizní normou státu New York by bylo v případě projednání nemovitých věcí odkázáno na užití práva toho státu, kde se nemovitost nachází, tedy zpět na české právo. Čl. 34 nařízení o dědictví umožňuje, aby český soud zpětný odkaz přijal.

Před přijetím nařízení o dědictví, jež nabylo účinnosti dne 5. července 2012, a jež se uplatní na veškerá dědická řízení osob, které zemřely 17. srpna 2015 a později, bylo přijetí zpětného a dalšího odkazu vyloučeno ZMPS.⁵³

2.4 Předběžné otázky v dědickém řízení

Pro dědické řízení, nejen s mezinárodním prvkem, je charakteristické, že se potýká s různými předběžnými otázkami. Právní poměr či právní skutečnost, které se řídí cizím právem, lze považovat za předběžnou otázku, jestliže rozhodnutí o těchto otázkách je závislé na existenci jiného právního poměru či právní skutečnosti. Předběžné otázky nejsou předmětem řízení a jsou pro ně stanoveny zvláštní kolizní normy. Je na nich závislé soudní řízení a aby mohlo být soudem rozhodnuto, jak bude pozůstalost vypořádána, musí být předmětné předběžné otázky nejprve vyřešeny.⁵⁴

V pozůstalostním řízení je možné setkat se s předběžnými otázkami, které souvisejí s určením okruhu dědiců a jejich rodinnými vztahy, kdy se zohledňuje např. příbuzenský poměr osob, platnost či existence manželství nebo úprava majetkových poměrů manželů. Dále se může předběžná otázka týkat majetku, který zůstavitel zanechal. V případě, kdy se zůstavitel rozhodl majetek za svého života darovat, přichází v úvahu posouzení platnosti darovací smlouvy.

---

⁵² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém, s. 315- 326.

⁵³ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 157.

⁵⁴ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 162.

Oproti vypořádání se s předběžnou otázkou v rámci tuzemského dědického řízení je situace v přeshraničním dědickém právu komplikovanější, protože před tím, než může být příslušná předběžná otázka řešena, musí být nejprve určen právní řád státu, kterému bude předběžná otázka podléhat.⁵⁵ Poté je třeba se vypořádat s tím, zda bude rozhodné právo pro předběžnou otázku určeno kolizní normou tuzemského práva nebo kolizní normou cizího práva, kterému podléhá hlavní otázka.⁵⁶ Za hlavní otázku je považována právní skutečnost či právní poměr, který je předmětem řízení a jehož řešení se od předběžné otázky odvíjí.

V případě kolizního řešení předběžných otázek se uplatňují dva přístupy. Jedním z nich je samostatné navázání, kdy se rozhodný právní řád, kterým se bude řídit předběžná otázka, určí dle kolizní normy státu soudu, jež vede příslušné dědické řízení. Jako příklad mohu uvést soud, který bude rozhodovat o hlavní otázce v ČR podle německého práva (jelikož tak určila česká kolizní norma), ale předběžná otázka bude posuzována podle českého práva, jelikož o ní rozhoduje český soud.

Při samostatném navázání budou soudy jednoho státu o určité právní skutečnosti či právním poměru rozhodovat vždy stejně, podle stejného hmotného práva, ať bude projednávána jako předběžná otázka nebo jako hlavní otázka. Toto je nazýváno vnitřní harmonií v rozhodování.

Druhým přístupem je nesamostatné navázání předběžné otázky na rozhodný právní řád, kdy je rozhodné právo pro předběžnou otázku určeno na základě kolizní normy práva státu, kterým se řídí předmět řízení, tzv. hlavní otázka. Jako příklad mohu uvést český soud, který rozhoduje o hlavní otázce podle německého práva, a tedy i předběžnou otázku bude soud posuzovat podle německého práva, stejně jako by rozhodl německý soud. Toto je nazýváno vnější harmonií v rozhodování.⁵⁷

Výslovná právní úprava toho, jakým způsobem určovat rozhodné právo pro předběžnou otázku, je v národních a mezinárodních právních předpisech obsažena jen zřídka. Jednou z těchto výjimek je ZMPS, který v ustanovení § 22 odst. 1 uvádí, že se pro určení rozhodného práva pro předběžnou otázku použije ustanovení tohoto zákona.

---

⁵⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 50.

⁵⁶ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 162.

⁵⁷ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 164.

ZMPS se přiklonil k samostatnému navázání předběžné otázky na rozhodný právní řád. Dle důvodové zprávy k ZMPS je prosazován zájem na tom, aby české soudy rozhodovaly o stejné právní otázce či skutečnosti totožným způsobem, přičemž tento zájem převažuje nad shodou v rozhodování se zahraničními soudy.

V druhé větě prvního odstavce § 22 ZMPS je stanoveno, že pokud by nebyla dána pravomoc českých soudů pro předběžnou otázku, o které by se rozhodovalo samostatně, užila by se pro určení rozhodného práva pro předběžnou otázku kolizní norma státu, jehož právem se řídí hlavní otázka, jestliže ta je řízena cizím právem.

Výslovnou právní úpravu kolizního zacházení s předběžnou otázkou nelze dohledat v nařízení o dědictví, ale ani v unijních nařízeních v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech. I přestože se Evropská komise snažila v době, kdy bylo nařízení o dědictví připravováno, zjistit názor členských států EU na to, jak s předběžnými otázkami zacházet, v nařízení se žádný z názorů, který by tuto problematiku výslovně upravoval, nepromítl.

Situace je tedy taková, že v případě kolizního řešení předběžných otázek postupují soudy členských států dle svých národních právních úprav, pokud takovou mají. Jestliže žádnou právní úpravu nemají, postupují soudy států dle převažujícího názoru v právní teorii. Názory v právní teorii nejsou však totožné, některé členské státy se přiklání k samostatnému navázání a některé k nesamostatnému.

V rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem nebude absence výslovné právní úpravy zacházení s předběžnou otázkou v nařízení o dědictví a různý kolizní přístup členských států obsažený v jejich právních rádech představovat výrazný problém. Většinou bude o tom, jaké právo bude rozhodné pro řešení příslušné předběžné otázky, rozhodováno podle kolizních norem státu, který vede dědické řízení. Nebude tak zohledňována tuzemská kolizní úprava řešení předběžných otázek a nebude potřeba řešit, jestli bude uplatňováno samostatné či nesamostatné navázání.⁵⁸

2.5 Institut výhrady veřejného pořádku

Právní úpravy států jsou odlišné z toho důvodu, že jsou státy ovlivněné jinou historií, jiným společenským uspořádáním a kulturou. V případě, kdy je kolizní

---

⁵⁸ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 52-54.

normou státu určeno, že se má užit cizího práva, může nastat okamžik, kdy je aplikování předpisu zahraničního právního řádu pro příslušný stát nepřijatelné.

Pokud by k takové situaci došlo, má většina států možnost využít institutu výhrady veřejného pořádku (*ordre public, public order*), který mají státy ve svých právních řádech výslovně upraven, nebo ho užívají v rámci své soudní praxe. Veřejným pořádkem jsou v mezinárodním právu soukromém rozuměna pravidla, na kterých spočívají právní základy společenského řádu společnosti.⁵⁹ Institut výhrady veřejného pořádku představuje možnost států ve výjimečných případech odmítnout aplikovat kolizní normou určený právní předpis ve státě soudu.⁶⁰

Státní orgány však nemohou využít výhrady veřejného pořádku kdykoliv. Musí pro to existovat vážné důvody jako je např. zjevný rozpor s veřejným pořádkem dle ustanovení § 4 ZMPS.⁶¹

Na institut výhrady veřejného pořádku je potřebné nahlížet ze dvou rovin, a to z kolizně-právní (hmotněprávní) a procesní. Ve smyslu kolizně-právním můžeme o tomto institutu hovořit, pokud soudy nebo správní orgány aplikují cizí právo. Státním orgánům nepřísluší hodnotit právní řády jiných států a jejich konkrétní ustanovení, byla by tím narušena zásada svrchovanosti státu, podle které si každý stát může upravovat poměry ve státě tak jak uzná za vhodné. To, že státní orgán odmítne aplikovat konkrétní ustanovení cizího rozhodného práva, neznamená, že odmítne aplikovat právní řád cizího státu jako celek. Může být vyčleněno pouze jedno ustanovení cizího práva, které je pro užití v daném státě nepřijatelné.⁶² Rozhodující orgán nejprve zhodnotí účinky normy zahraničního práva a posoudí, zda účinky její aplikace, odporují veřejnému pořádku. Pokud ano, rozhodující orgán využije výhrady veřejného pořádku, a pokusí se aplikovat jiné (náhradní) ustanovení zahraničního právního řádu.⁶³

Ve smyslu procesním se zkoumá, jaké konkrétní účinky má soudní nebo správní rozhodnutí, popř. veřejná listina, vydané v zahraničí, přičemž je přihlíženo k tomu,

---

⁵⁹ KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 192.

⁶⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 175-176. ISBN 978-80-7552-501-7.

⁶¹ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 192. ISBN 978-80-7239-231-5.

⁶² KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*, 2015, s. 191-194.

⁶³ TÝČ, Vladimír a Naděžda ROZEHNALOVÁ. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2002, roč. 141, č. 6, s. 639. ISSN 1214-0767.

zda neodporují českému právnímu pořádku, a tedy zda mohou být uznány, případně vykonány.⁶⁴

V nařízení o dědictví lze institut veřejného pořádku nalézt jak v podobě kolizně-právní v čl. 35, tak v procesní v čl. 40 písm. a), v čl. 59 odst. 1, v čl. 60 odst. 3 a v čl. 61 odst. 3. Nařízení umožňuje orgánům projednávajícím dědictví odmítnout aplikovat ustanovení cizího rozhodného práva určeného kolizní normou, jestliže by užití těchto ustanovení bylo pro stát z vážného důvodu nepřijatelné.

Názory na to, kdy využít výhrady veřejného pořádku, se rozcházejí. V této souvislosti zmíním nepominutelného dědice a právo na jeho povinný díl. Každý stát má tuto problematiku upravenou ve svém právním řádu odlišně. Otázkou tedy je, zda by se výhrada veřejného pořádku měla použít vždy, když se jedná o nepominutelné dědice a jejich práva na povinný díl, a zda by se měla místo cizího práva aplikovat tuzemská právní úprava. Návrh nařízení o dědictví obsahoval ustanovení, ve kterém bylo uvedeno, že výhradu veřejného pořádku není možné aplikovat pouze z toho důvodu, že se úprava nepominutelných dědiců a jejich práva na povinný díl zakotvená v kolizní normě zahraničního práva odlišuje od tuzemské právní úpravy, pokud k tomu nejsou nějaké zvlášť závažné důvody. V konečném znění nařízení o dědictví nebylo nakonec toto ustanovení ponecháno.

Většina odborníků však zaujímá postoj, že pokud by se výhrada veřejného pořádku užívala vždy, když by právní řády nebyly v rámci právní úpravy povinného dílu jednotné, zanikla by výjimečnost tohoto institutu, který se má užívat jen v ojedinělých případech.⁶⁵

Já se přikláním k názoru uvedenému výše. Institut veřejného pořádku by měl být užíván jen ve výjimečných případech, kdy jsou pro to dány vážné důvody a existuje dostatečně silný vztah daného případu k jinému členskému státu. Každý takový dědický případ s mezinárodním prvkem by se měl posuzovat jednotlivě dle skutkových okolností.

---

⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2006, roč. 145, č. 11, s. 1267-1301. ISSN 1214-0767.

⁶⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 52-53.

3 Prameny právní úpravy mezinárodního dědického práva

Právní prameny v oblasti dědického práva s mezinárodním prvkem jsou mnohočetné.

Tato mnohočetnost je dána jednak existencí vnitrostátních právních úprav a dále existencí řady dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv a právních předpisů EU. Kromě mnohočetnosti pramenů práva se dědické právo s mezinárodním prvkem potýká také s tím, že dochází k jejich častým kolizím. Soustavné přijímání unijních předpisů a uzavírání mezinárodních smluv tomuto faktu příliš nepomáhá a ke kolizím právních předpisů tak dochází stále častěji.⁶⁶

3.1 Vnitrostátní právní úprava

Normy mezinárodního dědického práva jsou ve vnitrostátním právu ve většině případů zakotveny v samostatných zákonech o mezinárodním právu soukromém, které jsou součástí právních řádů států.

Úprava mezinárodního dědického práva je obsažena ve zvláštním zákoně, a to v Hlavě VIII, § 74 až 79 ZMPS. Tímto zákonem byla nahrazena předchozí právní úprava, zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním,⁶⁷ který byl na území ČR účinný do 1. ledna 2014. Důvodem k nahrazení předchozí právní úpravy bylo, že se právní úprava mezinárodního soukromého práva musela přizpůsobit rekodifikační vlně soukromého práva, kterou ČR procházela. Tím, že byla nahrazena dosavadní úprava hmotného soukromého práva, by byl zákon č. 97/1963 Sb. nepoužitelný a musel by být dříve či později nahrazen nějakým jiným, který by lépe reagoval na současnou právní úpravu. Jelikož byl ZMPS připravován současně s nařízením o dědictví, je jím tento zákon velmi ovlivněn.

V rámci mezinárodního dědického práva ZMPS přinesl zásadní změnu v určování dědického statutu, kdy došlo k přechodu od hraničního určovatele státní příslušnosti ke kritériu obvyklého pobytu.⁶⁸ Možnost využít hraničního určovatele

---

⁶⁶ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 54.

⁶⁷ Zákon č. 97/1963 Sb. ze dne 16. prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-97>

⁶⁸ Porovnání § 17 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním a § 76 zákona o mezinárodním právu soukromém.

lex patriae ale zůstává v ZMPS nadále zachována, a to ve větě druhé § 76, kdy se stanovuje, že pokud byl zůstavitel státním občanem ČR a alespoň některý z dědiců má obvyklý pobyt v ČR, bude pro dědické poměry rozhodné české právo.

Dále byla v ZMPS ustanovena možnost volby rozhodného práva pro dědické poměry, která byla v předchozím zákoně nepřípustná, a která je pro spoustu států stále dosud nepřijatelná. Zůstavitel má možnost využít hraničního určovatele *lex patriae* nebo právo státu, v němž měl v době smrti obvyklý pobyt, a to za podmínky, že za svého života sepíše pořízení pro případ smrti, v němž určí, který z výše uvedených právních řádů zvolil.

Také byla zakotvena výslovná úprava odúmrti v § 78 ZMPS, kdy dědictví připadne státu, jelikož neexistuje žádný dědic, který by dědictví nabyt. Institut odúmrti předchozí právní úprava neobsahovala. Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku uvádí, že je stát považován za zákonného dědice, z čehož vyplývá, že pokud se majetek zůstavitele nachází na území ČR, nemůže ho nikdy nabyt jiný stát. Ojedinele může docházet k tomu, že by v případě odúmrti nabyt cizí stát movité věci, které se v pozůstalosti nachází a jsou na území ČR, a to na základě přednostní aplikace bilaterální dohody o právní pomoci, kterou má ČR s příslušným státem uzavřenu.

To, co bylo zachováno v nové úpravě, a bylo zakotveno ve staré právní úpravě, je princip jednotného dědického statutu, který se vyznačuje tím, že se na celou pozůstalost vztahuje jediný hraniční určovatel, a to nezávisle na povaze majetku náležícího do pozůstalosti.⁶⁹

Ustanovení obsažená v ZMPS mají být dle § 2 tohoto zákona používána v mezích mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána a v mezích právních předpisů EU, které jsou přímo použitelné. Mezinárodní smlouva by měla být před zákonem přednostně aplikována jen v případě, že zákon stanovuje něco jiného než mezinárodní smlouva. Pokud se ale zákon bude s mezinárodní smlouvou shodovat, v odůvodnění soudu by měl být většinou uveden příslušný právní předpis zákona, nikoliv ustanovení mezinárodní smlouvy.⁷⁰

---

⁶⁹ SVOBODA, Jiří. Dědické řízení s cizím prvkem. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2009, roč. 15, č. 3, s. 82. ISSN 1211-0558.

⁷⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 35. ISBN 978-80-7400-504-6.

3.2 Mezinárodní smlouvy

V oblasti dědického práva s mezinárodním prvkem se uplatňují jak dvoustranné, tak mnohostranné mezinárodní smlouvy. Bilaterální smlouvy jsou uplatňovány mnohem častěji než smlouvy mnohostranné.

Do současné doby se podařilo v oblasti mezinárodního dědického práva uzavřít šest mnohostranných mezinárodních smluv, přičemž tři z těchto smluv byly přijaty v rámci Haagské konference,⁷¹ jedna Radou Evropy,⁷² další Mezinárodním ústavem pro unifikaci soukromého práva⁷³ a poslední z nich je mnohostranná smlouva uzavřená severskými státy.⁷⁴

ČR je smluvní stranou jen jedné z těchto mnohostranných úmluv, a to Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti.⁷⁵

3.2.1 Haagská úmluva o právu použitelném na formu závěti⁷⁶

Tato úmluva byla první mnohostrannou úmluvou v oblasti mezinárodního dědického práva, která vznikla v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého a jež byla uzavřena dne 5. října 1961. Tato úmluva má celkem 42 smluvních stran.⁷⁷

ČR ani Slovensko jejími signatáři nejsou a není tak pro ně závazná. To je ale spíše výjimkou, většina členských států EU je touto úmluvou vázána, je to např. Polsko, Rakousko, Německo, Řecko, Francie, Chorvatsko, Slovinsko, Itálie nebo Španělsko.⁷⁸

---

⁷¹ Úmluva ze dne 5. října 1961 o právu použitelném na formu závěti, Úmluva ze dne 2. října 1973 o mezinárodní správě pozůstalosti, Haagská úmluva ze dne 1. srpna 1989 o právu rozhodném pro dědění.

⁷² Convention of 16 May 1972 on the Establishment of a Scheme of Registration of Wills. © Council of Europe 2022 [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=077>

⁷³ Convention of 26 October 1973 providing a Uniform Law on the Form of an International Will. © UNIDROIT 2021 [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/instruments/international-will/>

⁷⁴ Úmluva ze dne 19. listopadu 1934 o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závěti a správy pozůstalosti (tzv. Nordická úmluva). [cit. 22. 12. 2022]. Dostupná z: https://is.muni.cz/el/law/podzim2007/MV733K/um/1935_nordic_treaties.pdf

⁷⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 61.

⁷⁶ Convention of 5 October 1961 on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions. © HCCH 1951-2022 [online]. [cit. 16. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=40>

⁷⁷ Statusová tabulka. © HCCH 1951-2022 [online]. [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=40>

⁷⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*, 2013, s. 273.

I když bylo přijato nařízení o dědictví, je tato úmluva stále platná a má svůj význam. Její přínos spočívá v tom, že stanovuje kolizní normy pro přijatelnou formu závětí uzavřených jak v písemné, tak i ústní formě. Nevztahuje se na dědické smlouvy. Státy, které neuznají závěť v ústní formě, mají možnost využít výhrady. Výhrady využily státy jako např. Rakousko a Francie.⁷⁹

Ustanovení této úmluvy pro určení rozhodného práva pro formální platnost závětí a společných závětí užívají ty členské státy EU, které ji podepsaly a jsou jí vázané. Ostatní státy EU, které nejsou signatáři úmluvy, se v těchto případech řídí nařízením o dědictví, kdy je aplikován jeho čl. 27.

Forma závěti musí splňovat určité požadavky pro to, aby byla závěť či společná závěť dle úmluvy platná. Úmluva ve svém článku 1 stanovuje, že forma závěti musí vyhovovat alespoň některému z právních řádů: 1) právnímu řádu toho státu, ve kterém byla závěť pořízena; 2) právnímu řádu státu, jehož byl zůstavitel státním příslušníkem, a to v době, kdy závěť pořídil, nebo v době smrti; 3) právnímu řádu státu, ve kterém měl zůstavitel bydliště, a to v době, kdy závěť pořídil, nebo v době smrti; 4) právnímu řádu státu, v němž měl zůstavitel obvyklý pobyt, a to v době, kdy závěť pořídil, nebo v době smrti; 5) pokud zůstavitel vlastnil nějaké nemovitosti, byl by to právní řád státu, na jehož území se předmětná nemovitost nachází.

Dále je v čl. 2 této úmluvy stanoveno, že se čl. 1 úmluvy uplatní i v případě, pokud zůstavitel pořídí novou závěť a nahradí jí předchozí pořízení pro případ smrti. Odvolání závěti je platné i co do formy, jestliže bude v souladu s jakýmkoliv ustanovením uvedeným v čl. 1 úmluvy.

3.2.2 Haagská úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti⁸⁰

Druhá úmluva ze dne 2. října 1973 přijatá v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého se nesečkala s velikým úspěchem a státy nejevily o její ratifikaci přílišný zájem. Její čl. 44 stanovuje, že aby mohla vejít v platnost, je nutné, aby ji alespoň tři státy ratifikovaly. V důsledku rozpadu Československa ji Slovensko a ČR jako nástupnické státy ratifikovaly a prohlásily,

⁷⁹ Statusová tabulka. © HCCH 1951-2022 [online]. [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=40>

⁸⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 218/1995 Sb. ze dne 5. října 1995 o sjednání Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalostí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-218>

že pro ně bude závazná. Třetí smluvní stranou, která tuto úmluvu přijala též jako závaznou, bylo Portugalsko. V platnost tedy úmluva vešla dne 1. července 1993.

Z již zmíněného je zřetelné, že už na jejím počátku to vypadalo, že nezíská potřebný počet států pro to, aby vstoupila v platnost. Od té doby se doposud mnoho nezměnilo. Smluvními stranami, pro které je tato úmluva závazná, jsou stále tytéž výše uvedené státy.

Úmluva zavedla tzv. mezinárodní průkaz, který opravňuje určenou osobu ke správě nemovitých věcí nacházejících se v pozůstalosti.⁸¹ Tento průkaz vydává příslušný orgán ve státě, na jehož území měl zůstavitel obvyklý pobyt.⁸² V českém překladu této úmluvy je chybně uveden pojem „trvalé bydliště“ namísto pojmu „obvyklý pobyt“.

Pro určení osoby, která bude pozůstalost spravovat, jsou dle čl. 3 úmluvy aplikovány normy vnitrostátního práva. Tento článek stanovuje i výjimky, kdy se neužijí normy vnitrostátního práva, ale aplikuje se právní řád státu, jehož byl zůstavitel státním příslušníkem.

Je však možné, na základě čl. 4 úmluvy, aby smluvní stát využil výhrady a aplikoval normy svého právního řádu, nebo právo státu, jehož byl zůstavitel státním příslušníkem, a to pokud si toto právo zůstavitel zvolil.

Jako omezenost mezinárodního průkazu může být chápáno to, že je vydáván oprávněné osobě pouze za účelem správy nemovitých věcí. To může být jednou z příčin, proč není tato úmluva závazná pro vícero států.⁸³

3.2.3 Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob

Poslední mnohostranná úmluva přijatá v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého ze dne 1. srpna 1989, též známá pod názvem Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění,⁸⁴ nikdy nevešla v platnost. Jejím cílem bylo sjednotit kolizní pravidla pro určení rozhodného práva v případech, kdy se jednalo o dědění s mezinárodním prvkem.

---

⁸¹ Čl. 1 Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti.

⁸² Čl. 2 Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti.

⁸³ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 64.

⁸⁴ *Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons*.

Tato úmluva v čl. 1 stanovuje, že se nevztahuje na formu porízení pro případ smrti, způsobilost nakládat s majetkem pro případ smrti, záležitosti týkající se jmění manželů, majetková práva, podíly a majetek vzniklý či převedený jinak než na základě dědictví, např. na základě smlouvy o penzijním připojištění či pojistné smlouvy.

Dále jsou v této úmluvě určena kolizní pravidla pro určení rozhodného práva. Tato úmluva vychází z jednotného dědického statutu, což znamená, že se na celou pozůstalost použije jeden právní řád, a to jak pro věci movité, tak nemovité. V této úmluvě je stanoveno, že se dědictví řídí právem státu, v němž měl zůstavitel v době smrti obvyklý pobyt a byl zároveň jeho státním příslušníkem. Nebo že se dědictví bude řídit právem státu, na jehož území měl zůstavitel v době smrti obvyklý pobyt, a to pokud ho tam měl po dobu nejméně pěti let. Ale za výjimečných okolností, pokud měl zůstavitel v době smrti užší vztah se státem, jehož byl tehdy státním příslušníkem, aplikuje se právní řád tohoto státu. V ostatních případech, kdy není splněna alespoň jedna z výše uvedených podmínek, se dědictví s mezinárodním prvkem bude řídit právem státu, jehož byl zůstavitel v době smrti státním příslušníkem.⁸⁵

Dále je v této úmluvě zakotvena omezená možnost volby rozhodného práva pro dědické poměry. Úmluva uvádí konkrétní případy, kdy si zůstavitel může zvolit právní řád státu, kterým se v případě jeho smrti bude pozůstalost řídit. Zůstavitel si může zvolit právo státu, jehož byl státním příslušníkem nebo právo státu, ve kterém měl obvyklý pobyt.⁸⁶

V čl. 6 úmluvy je stanoveno, že si zůstavitel může zvolit právo státu pro jednotlivé předměty, které tvoří pozůstalost, a to s ohledem na zachování ustanovení uvedených v čl. 3 a čl. 5 úmluvy. Volbu rozhodného práva musí zůstavitel učinit porízením pro případ smrti.⁸⁷

V této úmluvě lze také nalézt právní úpravu zpětného a dalšího odkazu. Přípuštěn je v omezené míře pouze další odkaz. Pokud je rozhodným právem podle čl. 3 úmluvy právo nesmluvního státu a kolizní normy tohoto státu určí, že se na celé dědictví nebo jeho část aplikuje právo jiného nesmluvního státu, použije se právo tohoto druhého nesmluvního státu. Zpětný odkaz je dle této úmluvy nepřipustný.⁸⁸

---

⁸⁵ Čl. 3 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění.

⁸⁶ Čl. 5 odst. 1 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění.

⁸⁷ Čl. 5 odst. 2 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění.

⁸⁸ Čl. 4 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění.

Dle shora uvedeného je zřejmé, že primárním hraničním určovatelem pro stanovení rozhodného práva je dle této úmluvy obvyklý pobyt zůstavitele, ze kterého vychází i nařízení o dědictví. Tím, že nebyla tato úmluva doposud ratifikována požadovaným počtem států a navíc bylo v roce 2012 přijato nařízení o dědictví, které je touto úmluvou inspirováno, nepředpokládám, že by se tato úmluva stala někdy v budoucnu platnou.

3.2.4 Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti

Tato úmluva byla přijata dne 26. října 1973 v rámci činnosti Mezinárodního ústavu pro sjednocování soukromého práva v Římě (UNIDROIT) a je doposud platná.⁸⁹ Je jí vázáno přes 20 států.⁹⁰ Česká republika není opět její smluvní stranou a není jí vázána.

Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti je dalším mezinárodním nástrojem zabývajícím se právem dědění ze závěti, v návaznosti na Haagskou úmluvu ze dne 5. října 1961 a Evropskou úmluvu ze dne 16. května 1972.⁹¹ S tímto tématem souvisí i Haagská úmluva ze dne 2. října 1973 o mezinárodní správě pozůstalosti.

Skutečnost, že na téma závěti existuje několik mezinárodních úmluv, ukazuje, že je o právní úpravu tohoto institutu v mezinárodní sféře zájem. Státy mají problematiku dědictví obsaženu ve svých právních řádech, které se od sebe značně odlišují, protože jsou hluboce spjaty s tradicí. Velký nárůst mobility osob zdůraznil nevýhody vyplývající z těchto rozdílů. Ukázalo se, že vůle zůstavitele, která je všeobecně mezi státy uznávaná, mohla být na základě těchto rozdílů přehlížena a nerespektována.

Především je třeba zdůraznit, že cílem úmluvy nebylo sjednocení forem závětí, které existují v různých systémech vnitrostátního práva. Ty neměly být zrušeny ani pozměněny. Záměrem této úmluvy bylo sjednocení hmotněprávní úpravy formy mezinárodní závěti, tak aby byla dána přednost vůli zůstavitele před

---

⁸⁹ Convention of 26 October 1973 providing a Uniform Law on the Form of an International Will.

⁹⁰ Čl. 1 odst. 1 Washingtonské úmluvy ze dne 26. října 1973 o jednotném právu formy mezinárodní závěti.

⁹¹ Convention of 16 May 1972 on the Establishment of a Scheme of Registration of Wills. © *Council of Europe* 2022 [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=077>

jakýmikoli formálními požadavky. Příloha, jak má taková závěť vypadat a co má obsahovat, je připojena na konci úmluvy.

Stát, který tuto úmluvu přijal, je povinen ji do 6 měsíců ode dne, kdy se pro něho stala závaznou, implementovat do svého právního řádu. V zájmu této úmluvy je přímé uznání formální platnosti všech mezinárodních závětí ve vnitrostátních právních řádech států.⁹²

V čl. 3 úmluvy je např. uvedeno, že je vyžadováno, aby závěť byla sepsána v písemné formě, a to rukou zůstavitele, nebo prostřednictvím jakýchkoliv jiných prostředků. Může být napsána v jakémkoli jazyce. Zůstavitel musí za přítomnosti dvou svědků a osoby oprávněné jednat v souvislosti s mezinárodní závětí (např. notář), uznat, že listina je jeho závětí a že zná její obsah.⁹³

3.2.5 Bilaterální smlouva s Albánií

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních⁹⁴ ze dne 7. června 1960, jež nabyla účinnosti dne 28. května 1960 pojednává o institutu dědictví ve 4. oddílu, a to konkrétně v člancích 31 až 39.

Článek 32 této smlouvy stanovuje, jakému právnímu řádu bude podléhat dědické řízení, pokud zůstavitel zanechal movité či nemovité věci. V případě, kdy zůstavitel zanechal movité věci, se bude dědické řízení řídit právním řádem smluvního státu, jehož byl zůstavitel občanem v době smrti. U nemovitých věcí zanechaných zůstavitelem, bude postupováno podle právního řádu smluvního státu, na jehož území se nemovitost nachází. Tato smlouva vychází ze štěpeného dědického statutu.

Článek 33 smlouvy stanovuje, že způsobilost zřídit nebo zrušit pořízení pro případ smrti, a také přípustnost druhů pořízení pro případ smrti, se řídí právním

---

⁹² Explanatory report on the Convention providing a Uniform Law on the Form of an International Will by Mr. Jean-Pierre PLANTARD, Deputy Secretary-General of the International Institute for the Unification of Private Law. © UNIDROIT 2021 [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/07/Wills-Convention-1973_explanatoryreport-en.pdf

⁹³ Čl. 4 Washingtonské úmluvy o jednotném právu formy mezinárodní závěti.

⁹⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 97/1960 Sb. ze dne 8. července 1960 o Smlouvě mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-97>

řádem smluvního státu, ve kterém měl zůstavitel občanství v době, kdy pořízení pro případ smrti zřídil či zrušil. Zajímavé je, že se v prvním odstavci tohoto článku v první větě hovoří konkrétně o závěti, následující věta však pojednává o pořízení pro případ smrti. To znamená, že se tato bilaterální smlouva vztahuje i na jiná pořízení, která zůstavitel učinil před svou smrtí, než jen na závěť.

Dále je ve shora uvedeném článku v odstavci druhém uvedeno, že forma zřízení či zrušení pořízení pro případ smrti podléhá právnímu řádu smluvního státu, jehož byl zůstavitel v době zřízení či zrušení pořízení pro případ smrti občanem. Je dostačující, pokud byl zachován právní řád smluvního státu, na jehož území byly tyto právní úkony zůstavitelem uskutečněny.

Následující články smlouvy pojednávají např. o tom, jaké státní orgány jsou příslušné k projednání dědického řízení, pokud zůstavitel zanechal movitý či nemovitý majetek, jakým způsobem se sděluje úmrtí občana druhému smluvnímu státu, o opatřeních k zajištění dědictví či o vydání dědictví.

3.2.6 Bilaterální smlouva s bývalou Jugoslávií

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních⁹⁵ ze dne 19. listopadu 1964, jež nabyla účinnosti dne 2. srpna 1964, se dědickému právu s přeshraničním prvkem věnuje ve 4. oddílu, v člancích 35 až 45.

Článek 36 smlouvy určuje základní kolizní pravidlo, které stanovuje, že se dědické řízení bude řídit právním řádem smluvního státu, jehož byl zůstavitel v době smrti občanem. Hraniční určovatel *lex patriae* se uplatní jak na věci movité či nemovité spadající do pozůstalosti. Tato bilaterální smlouva vychází z jednotného dědického statutu.

Článek 37 smlouvy pojednává o institutu odúmrti a stanovuje, že pokud nejsou žádní dědicové, kteří by po zůstaviteli dědili, movitý majetek bude odevzdán smluvnímu státu, jehož byl zůstavitel občanem v době smrti, v případě nemovitého majetku smluvnímu státu, na jehož území se nemovitost nachází.

---

⁹⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 207/1964 Sb. ze dne 24. prosince 1964 o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-207>

V článku 38 smlouvy je stanoveno, že způsobilost zřídit nebo zrušit závěť, stejně tak i právní následky vad vůle podléhají právnímu řádu smluvního státu, jehož občanem byl zůstavitel v době, kdy závěť zřídil či zrušil. Forma zřízení či zrušení závěti se řídí právním řádem smluvního státu, jehož byl zůstavitel občanem v době, kdy závěť zřídil či zrušil. Postačuje, pokud zůstavitel zřídil či zrušil závěť podle ustanovení právního řádu smluvního státu, na jehož území byla závěť zřízena či zrušena.

Tato smlouva se uplatní jen v těch případech, kdy některý z nástupnických států Socialistické federativní republiky Jugoslávie není členem EU. Týká se to států jako je Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Makedonie, Srbsko a Kosovo. Na nástupnické státy, které se po rozpadu Jugoslávie staly členy EU se vztahuje nařízení o dědictví. Těmito státy jsou Chorvatsko a Slovinsko.

3.2.7 Bilaterální smlouva s bývalým Sovětským svazem

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních⁹⁶ ze dne 16. května 1983, jež nabyla účinnosti dne 4. června 1983, se zabývá dědickým přeshraničním právem ve 4. části, v člancích 39 až 48.

Článkem 40 smlouvy je stanoveno, že v případě dědění movitého majetku bude rozhodným právem právo smluvního státu, na jehož území měl zůstavitel poslední bydliště. Jestliže se v pozůstalosti nachází nemovitý majetek, bude dědické řízení podléhat právnímu řádu smluvního státu, na jehož území se nemovitost nachází. O tom, jestli je majetek movité či nemovité povahy, se rozhoduje podle právního řádu smluvního státu, na jehož území se nemovitý majetek nachází. Dle této smlouvy se vychází ze štěpeného dědického statutu.

Článek 41 smlouvy se věnuje institutu odúmrti a stanovuje, že pokud není žádný dědic, který by po zůstaviteli dědil, přechází movitý majetek, který je součástí pozůstalosti na smluvní stát, jehož byl zůstavitel v době smrti občanem. Nemovitý majetek přechází na smluvní stát, na jehož území se nemovitost nachází.

---

⁹⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb. ze dne 13. září 1983 o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1983-95>

Článek 42 smlouvy určuje, že způsobilost zřízení či zrušení závěti, právní účinky vad projevu vůle a způsoby popření platnosti závěti se řídí právní řádem smluvního státu, jehož byl zůstavitel občanem v době zřízení či zrušení závěti. Na formu závěti se vztahuje právní řád smluvního státu, jehož občanem byl zůstavitel v době, kdy závěť učinil. Je dostačující, pokud závěť vyhovuje právnímu řádu smluvního státu, na jehož území byla závěť učiněna. Stejně podmínky na formu se uplatní i v případě zrušení závěti.

Tato smlouva se uplatní ve vztazích mezi Českou Republikou a Běloruskem, Gruzíí, Kyrgyzstánem, Moldavskem či Ruskem.

3.2.8 Bilaterální smlouva s Ukrajinou

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech⁹⁷ ze dne 28. května 2001, jež byla vyhlášena dne 15. listopadu 2002, se dědickému právu s přeshraničním prvkem věnuje v hlavě IV., a to konkrétně v oddíle IV., v článcích 37 až 47.

Tato smlouva vstoupila v platnost dne 8. listopadu 2002, a to na základě článku 60 smlouvy, který stanovuje, že smlouva vstoupí v platnost po uplynutí 90 dnů ode dne ratifikace.

Přijetím této smlouvy přestala být na základě článku 61 smlouvy platná Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, vyhlášená pod č. 95/1983 Sb.⁹⁸

Tato smlouva vychází ze štěpeného dědického statutu, kdy je v článku 38 smlouvy uvedeno, že v případě zanechání movitého majetku zůstavitelem bude dědické řízení podléhat právnímu řádu smluvního státu, jehož občanem byl zůstavitel v době smrti. Pokud zůstavitel zanechal nemovitý majetek, bude rozhodným právem pro dědické řízení právní řád smluvního státu, na jehož území se nemovitost nalézá. To, zda se jedná o movitý či nemovitý majetek, bude

---

⁹⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2002 Sb. m. s. ze dne 15. listopadu 2002 o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2002-123>

⁹⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb.

posouzeno na základě právního řádu smluvního státu, na jehož území se movitý či nemovitý majetek nachází.

Článek 40 smlouvy určuje, že způsobilost zůstavitele pořídit či zrušit závěť, a dále i právní účinky vad projevu vůle zůstavitele podléhají právnímu řádu smluvního státu, jehož občanem byl zůstavitel v době pořízení či zrušení závěti. Pro formu pořízení či zrušení závěti platí, že se řídí právním řádem smluvního státu, jehož občanem byl zůstavitel v době, kdy závěť zřídil či zrušil. Je dostačující, pokud závěť byla zůstavitelem zřízena či zrušena podle právního řádu smluvního státu, na jehož území byla závěť pořízena či zrušena. Dále je ve třetím odstavci tohoto článku stanoveno, že se tento článek aplikuje i na problematiku vydědění.

3.3 Nařízení o dědictví

V Úředním věstníku EU bylo dne 27. července 2012 publikováno Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Toto nařízení je platné od 16. srpna 2012 a vztahuje se na ta dědická řízení, kdy zůstavitel zemřel 17. srpna 2015 a později.⁹⁹

K přijetí nařízení o dědictví vedlo několik důvodů. Jedním z cílů EU bylo vybudovat prostor, ve kterém bude zaručen volný pohyb osob, prostor, jenž bude bezpečný a svobodný. Aby byl tento cíl naplněn, bylo potřebné přijmout opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem.¹⁰⁰ Článek 81 odst. 2 písm. c) Smlouvy o fungování EU¹⁰¹ (dále jen SFEU) stanovuje, že orgány států mohou přijmout taková opatření, která zajistí slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech.¹⁰²

V roce 1999 na zasedání v Tampere podpořila Evropská rada zásadu vzájemného uznávání rozsudků a jiných rozhodnutí soudních orgánů.¹⁰³ Vyplýval tak požadavek Evropské rady, aby byl Komisí a Radou přijat program opatření,

---

⁹⁹ 17.8.2015 vstoupilo v účinnost nové „Nařízení o dědictví“. NK ČR [online]. 2015 [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/mezinarodni-aktuality/detail/81_94-17-8-2015-vstoupilo-v-ucinnost-nove-narizeni-o-dedictvi

¹⁰⁰ Rec. 1 preambule nařízení o dědictví.

¹⁰¹ Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění), Úřední věstník EU, 26. 10. 2012, C 326/47.

¹⁰² Rec. 2 preambule nařízení o dědictví.

¹⁰³ Rec. 3 preambule nařízení o dědictví.

kteřá povedou v rámci EU k uplatnění této zásady. Program byl přijat dne 30. listopadu 2000¹⁰⁴ a uváděl, že má být vytvořen nástroj, který by se vztahoval na závěti a dědění.¹⁰⁵

V následujících letech bylo přijato několik dalších programů,¹⁰⁶ které nahradily program z roku 2000, a stále zde byla snaha o přijetí opatření, která by na úrovni dědického řízení s mezinárodním prvkem harmonizovala mezi členskými státy pravidla o příslušnosti soudů, rozhodném právu, vzájemném uznávání rozsudků a jiných soudních rozhodnutí, vykonatelnosti a výkonu rozhodnutí, veřejných listin a soudních smírů. V programu byl zahrnut také požadavek na vytvoření evropského dědického osvědčení.¹⁰⁷ Následně bylo přijato nařízení o dědictví, které by výše uvedené požadavky mělo pojmout.

Nařízení o dědictví se uplatňuje ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska a Irska.¹⁰⁸ Nařízení je členěno do sedmi kapitol a obsahuje 84 článků.

Jelikož se jedná o nařízení, členské státy EU ho do svých právních řádů nemusí implementovat, jelikož je na základě čl. 288 SFEU pro členské státy EU přímo použitelné a závazné v celém rozsahu. Pro některé členské státy však bylo nezbytně nutné přijmout prováděcí zákony k nařízení o dědictví.¹⁰⁹ Tak tomu bylo například v Německu, Rakousku, ale v i v ČR, kdy byl přijat zákon č. 161/2016 Sb.¹¹⁰

---

¹⁰⁴ Draft programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters. *EUR-lex* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001Y0115%2801%29>

¹⁰⁵ Rec. 4 preambule nařízení o dědictví.

¹⁰⁶ Např. Haagský program: posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii či „Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je“.

¹⁰⁷ Rec. 8 preambule nařízení o dědictví.

¹⁰⁸ Dědická řízení. *European e-justice* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-cs.do

¹⁰⁹ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 83.

¹¹⁰ Zákon č. 161/2016 Sb. ze dne 23. května 2016, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. ze dne 23. května 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-161>

3.3.1 Působnost a základní principy

Časová působnost nařízení je stanovena v čl. 84 nařízení, který určuje, že nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku EU. Text k nařízení byl v Úředním věstníku EU vyhlášen dne 27. července 2012 a jeho platnost tak byla stanovena na 16. srpna 2012. Nařízení nabylo účinnosti až 17. srpna 2015, z čehož vyplývá, že byla stanovena poměrně dlouhá legisvakanční lhůta. Je to ale pochopitelné, jelikož je nařízení přímo použitelné téměř ve všech členských státech EU a jedná se o poměrně složitou změnu právní úpravy v oblasti dědických řízení s přeshraničním prvkem.

Články 77 a 78 nařízení mají však výjimku a jsou aplikovatelné již od 16. ledna 2014. Tyto zmíněné články se týkají zveřejňování informací, kdy členské státy EU měly za úkol předat Komisi informace o tom, jaké vnitrostátní právní předpisy a postupy se uplatňují při řešení pozůstalostních řízeních, a následně jsou členské státy povinny tyto údaje neustále aktualizovat. Výjimka se vztahuje i na články 79, 80 a 81 nařízení, přičemž ty jsou použitelné od 5. července 2012.

V článku 83 odst. 1 nařízení o dědictví je uvedeno, že nařízení bude užito, pokud zůstavitel zemřel 17. srpna 2015 či později. To znamená, že rozhodným dnem je den smrti zůstavitele, nikoliv den, kdy bylo zahájeno pozůstalostní řízení. Ve druhém odstavci výše uvedeného článku nařízení je stanoveno, že pokud zůstavitel učinil volbu rozhodného práva pro pozůstalostní řízení před tím, než nařízení nabylo účinnosti, je volba zůstavitele platná, jestliže vyhovuje podmínkám stanovených ve III. Kapitole nařízení nebo pokud neodporuje pravidlům určených mezinárodním právem soukromým, a to ve státě, kde měl zůstavitel v době učinění volby obvyklý pobyt, nebo jehož občanem zůstavitel byl.

Třetí odstavec čl. 83 nařízení se zabývá pořizem pro případ smrti, které zůstavitel zřídil před 17. srpnem 2015. Pořízení pro případ smrti je přípustné a platné co do formy a obsahu, pokud vyhovuje podmínkám stanovených ve III. Kapitole nařízení nebo pokud vyhovuje pravidlům mezinárodního práva soukromého platných v době zřízení pořizem ve státě, v němž měl zůstavitel obvyklý pobyt, nebo jehož občanem zůstavitel byl, nebo v členském státě, ve kterém je sídlo orgánu příslušného k projednání dědictví.

Čtvrtý odstavec článku 83 nařízení stanovuje, že pokud bylo pořizem pro případ smrti učiněno před 17. srpnem 2015 a je v souladu s právním řádem státu, který by si zůstavitel mohl zvolit jako rozhodné právo pro dědické řízení na základě

nařízení o dědictví, je tento právní řád považován za rozhodné právo, jež si zůstavitel zvolil.

Pokud se jedná o územní působnost nařízení o dědictví, lze konstatovat, že je nařízení přímo použitelné a závazné v celém svém rozsahu téměř ve všech členských státech EU¹¹¹ s výjimkou Dánska a Irska. Tyto státy mají v rámci soudní spolupráce v občanských věcech zvláštní režim, který vyplývá ze zvláštních protokolů¹¹² připojených ke Smlouvě o EU (dále jen SEU)¹¹³ a SFEU.

Pro Irsko a Dánsko nejsou závazná opatření přijímaná Radou podle třetí části hlavy V. SFEU obsahující ustanovení o prostoru svobody, bezpečnosti a právech, a též se tyto státy nepodílí na přijímání těchto opatření.¹¹⁴

Irsko má na základě Protokolu (č. 21) o postavení Spojeného království a Irska možnost ve vztahu ke konkrétně přijímaným opatřením využít *opt-in*, což znamená, že se Irsko může vyjádřit, zda se chce účastnit přijímání konkrétního nařízení a jestli si ho přeje uplatňovat. Tuto možnost má i ve vztahu k již přijatým nařízením. To znamená, že pokud by Irsko nejprve neuplatňovalo nařízení, může se kdykoliv v budoucnu rozhodnout pro užívání příslušného nařízení, a to na základě čl. 4 tohoto Protokolu. Této možnosti Irsko ve vztahu k nařízení o dědictví doposud nevyužilo a není tak pro něho závazné ani použitelné. Ustanovení shora uvedeného Protokolu se týká i Velké Británie, ale nebudu ji v tomto kontextu zmiňovat, jelikož dne 31. ledna 2020 vystoupila z EU a nařízení o dědictví je uplatňováno pouze ve vztahu k členským státům EU.

Na Dánsko se vztahuje Protokol (č. 22) o postavení Dánska, který obsahuje čl. 7, v němž je uvedeno, že Dánsko je oprávněno kdykoliv členským státům EU oznámit, že si již nepřeje zcela nebo z části využívat tento Protokol. Pokud by tato situace nastala, na Dánsko by se automaticky začala vztahovat všechna účinná opatření přijatá v rámci EU. K této události doposud nedošlo a nařízení o dědictví tak není pro Dánsko závazné ani aplikovatelné.¹¹⁵

---

¹¹¹ Čl. 84 nařízení o dědictví ve spojení s čl. 288 SFEU.

¹¹² Protokol (č. 21) o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva, Úřední věstník EU, C 202, 7. červen 2016. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.

Protokol (č. 22) o postavení Dánska, Úřední věstník EU, C 202, 7. červen 2016. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.

¹¹³ Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění), Úřední věstník EU, 26. 10. 2012, C 326/13.

¹¹⁴ Rec. 82 a 83 preambule nařízení o dědictví.

¹¹⁵ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 89.

Co se týká věcné působnosti nařízení o dědictví, je v jeho rec. 9 preambule stanoveno, že se nařízení vztahuje na veškeré občanskoprávní aspekty dědění majetku zůstavitele. Negativní a pozitivní vymezení věcné působnosti nařízení o dědictví je obsaženo v čl. 1, kdy je v jeho prvním odstavci stanoveno, že nařízení bude použitelné v případě dědění majetku zemřelých osob a nebude jej možné aplikovat, pokud se jedná o daňové, celní či správní věci. Ve druhém odstavci téhož článku nařízení je stanoven výčet okruhu záležitostí, na které se nařízení nevztahuje. Jedná se o:

- a) věci osobního stavu fyzických osob, jakož i rodinné vztahy a vztahy považované rozhodným právem za vztahy se srovnatelnými účinky;
- b) způsobilost fyzických osob k právům a právním úkonům, aniž je dotčen čl. 23 odst. 2 písm. c) a článek 26;
- c) otázky vztahující se ke zmizení, nepřítomnosti nebo předpokládané smrti fyzické osoby;
- d) otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství a k majetkovým uspořádáním ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinky srovnatelnými s manželstvím;
- e) jiné vyživovací povinnosti než ty, které vyplynuly z důvodu smrti;
- f) formální platnost ústně provedených pořízení pro případ smrti;
- g) práva a majetek vytvořené nebo převedené jiným způsobem než děděním, jako například formou daru, společného vlastnictví s právem dědit po spolumajiteli, důchodového připojištění, pojistné smlouvy a podobných ujednání, aniž je dotčen čl. 23 odst. 2 písm. i);
- h) otázky upravené právem obchodních společností, sdružení a jiných právnických osob, jako ustanovení v základajících listinách a statutech společností, sdružení a jiných právnických osob, která určují nakládání s podíly v případě smrti jejich členů;
- i) zrušení, zánik a fúze společností, sdružení a jiných právnických osob;
- j) zakládání, správa a rušení trustů;
- k) povaha věcných práv; a
- l) jakýkoli zápis práv k nemovitému či movitému majetku do rejstříku, včetně právních požadavků pro takový zápis, a účinky zápisu nebo neprovedení zápisu těchto práv do rejstříku.

Tato podkapitola je zaměřená též na principy nařízení o dědictví, mezi které nepochybně patří princip jednotného dědického statutu, univerzální použitelnosti, možnosti volby rozhodného práva, autonomního výkladu pojmů, primárního hraničního určovatele obvyklého pobytu zůstavitele, jednotného dědického řízení a princip souladu *forum et ius*. O principu volby rozhodného práva a hlavním kritériu obvyklého pobytu zůstavitele, bude pojednáno v následujících podkapitolách, z tohoto důvodu je v této podkapitole nezmíním.

Význam principu jednotného dědického statutu spočívá v tom, že celé dědické řízení jako celek podléhá jednomu rozhodnému právu. Jeden právní řád je příslušný pro projednání celé pozůstalosti a není tedy důležité rozlišovat, zda se v pozůstalosti nachází movité či nemovité věci. Právní úpravu principu jednotného dědického statutu lze v nařízení o dědictví nalézt na třech místech, a to v Kapitole III. nařízení. Konkrétně v čl. 21 odst. 1 nařízení je stanoveno, že celé dědické řízení s mezinárodním prvkem podléhá jednomu rozhodnému právnímu řádu. Dále lze podporu tohoto principu nalézt v čl. 22 odst. 1, kde je uvedeno, že si každá osoba může pro projednání dědického řízení zvolit právo, kterým se bude pozůstalost řídit jako celek. Tento shora uvedený princip je také podpořen článkem 23 nařízení, kdy lze z jeho prvního odstavce vyčíst, že se dle určeného práva dědictví řídí jako celek.

Jedním z důvodů uvedeného v nařízení o dědictví, který ospravedlňuje zakotvení principu jednotného dědického statutu v nařízení bylo, aby občané mohli s právní jistotou rozhodnout o tom, jak bude po jejich smrti s pozůstalostí naloženo a jaké právo bude rozhodné pro dědické řízení s mezinárodním prvkem, aniž by záleželo na tom, jaké povahy majetek je a na jakém území se nachází.

Uplatnění principu jednotného dědického statutu může být však prolomeno, a to v několika případech. Jedním z nich je, když mají členské státy EU, případně členský stát a třetí země, mezi sebou uzavřenu dvoustrannou či vícestrannou mezinárodní smlouvu. V článku 75 odst. 1 nařízení je stanoveno, že nařízením o dědictví není dotčeno aplikování mezinárodních smluv, které mezi sebou uzavřely členské státy EU před přijetím nařízení o dědictví, a jež se týkají některé oblasti upravené nařízením. Z tohoto článku nařízení vyplývá, že tyto mezinárodní smlouvy mají před nařízením aplikační přednost. Ke štěpení rozhodného práva tak může dojít, jednak pokud mezinárodní smlouva uzavřená mezi členskými státy EU vychází ze štěpeného dědického statutu, nebo v případě, kdy mezinárodní smlouva

sice stojí na principu jednotného dědického statutu, ale navazuje na jiný hraniční určovatel, než který je stanoven v nařízení.¹¹⁶

Ke štěpení dědického statutu může dojít také v souvislosti se zpětným a dalším odkazem, jejichž uplatňování nařízení nevylučuje. V čl. 34 odst. 1 nařízení je stanoveno, že pokud budou soudy členských států EU na základě nařízení aplikovat právo třetího státu, bude postupováno dle právních norem, které jsou v tomto třetím státě platné, a to včetně norem mezinárodního soukromého práva, jestliže odkazují na právo některého členského státu EU, nebo na právo jiného třetího státu, který by aplikoval právní normy dle vlastního právního řádu. Ke štěpení rozhodného práva může dojít, pokud vnitrostátní právní úprava třetího státu uplatňuje princip štěpeného dědického statutu a na pozůstalost se tak bude za určitých podmínek vztahovat více právních řádů najednou. Jednou z těchto podmínek je stanovení příslušnosti soudu dle čl. 10 či čl. 11 nařízení. V čl. 10 nařízení je upravena podpůrná příslušnost soudů, přičemž je uvedeno, že pokud měl zůstavitel v době smrti obvyklý pobyt na území třetího státu, jsou přesto soudy členského státu, na jehož území se pozůstalost nachází, příslušné k projednání pozůstalosti jako celku, jestliže byl zůstavitel občanem tohoto členského státu EU. Případně pokud nebyl občanem tohoto státu, ale před tím měl zůstavitel na tomto území obvyklý pobyt, jsou soudy tohoto státu příslušné k projednání dědictví za podmínky, že v době zahájení pozůstalostního řízení neuběhlo od změny posledního obvyklého pobytu zůstavitele více než pět let. Ve druhém odstavci čl. 10 nařízení je dále stanoveno, že pokud není příslušnost členského soudu založena dle výše uvedených kritérií, jsou k projednání majetku náležejícího do pozůstalosti příslušné soudy členského státu, na jehož území se majetek nachází. Článkem 11 nařízení je konstatováno, že pokud není žádný soud členského státu EU dle nařízení příslušný k projednání dědictví, mohou tyto soudy i přesto ve výjimečných případech rozhodnout, a to za podmínky, kdy řízení mělo být sice zahájeno ve třetím státě, jelikož projednávaná věc má k této zemi úzkou vazbu, ale toto řízení by bylo možné provést jen s velkými obtížemi. Dále je uveden požadavek, že věc musí mít dostatečnou vazbu na členský stát EU, jehož soud má o pozůstalosti rozhodnout.

Ve druhém odstavci čl. 34 nařízení jsou stanoveny výjimky z použití zpětného a dalšího odkazu. Neuplatní se např. v situaci, kdy je zřejmé, že měl

---

¹¹⁶ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 101-102.

zůstavitel v době smrti užší spojení s jiným státem než se státem, jehož právo by mělo být pro dědické řízení rozhodné. Zpětný a další odkaz se neuplatní také tehdy, pokud zůstavitel provedl volbu rozhodného práva, které se bude vztahovat na celou pozůstalost.

Mezi další principy nařízení o dědictví patří univerzální použitelnost, která je upravena v čl. 20 nařízení. Na základě tohoto článku bude aplikováno rozhodné právo určené dle nařízení bez ohledu na to, zda je se jedná o právo některého členského státu EU či nikoliv.

Dalším principem nařízení je autonomní výklad pojmů. K tomu, aby bylo zřejmé, jak různé pojmy vztahující se k pozůstalosti dle nařízení vykládat, obsahuje čl. 3 nařízení některé definice, kdy je např. děděním myšleno přechod majetku, práv a závazků z důvodu úmrtí zůstavitele. Nezáleží na tom, zda se jedná o přechod majetku na základě zákona či pořízení pro případ smrti. Dále jsou v tomto článku definovány např. i dědická smlouva, pořízení pro případ smrti či veřejná listina. Upřesnění toho, co který pojem znamená, je velmi důležité, jelikož nařízení o dědictví je závazné téměř pro všechny členské státy EU a vnitrostátní právní úpravy těchto států se mohou navzájem lišit. Pokud by nařízení neobsahovalo definice základních pojmů, mohlo by tak dojít k tomu, že by jeden stát vykládal stejný pojem jiným způsobem. A pro to, aby mohlo být nařízení o dědictví pro státy použitelné a nedocházelo k nedorozuměním ve výkladu pojmů mezi státy, bylo vhodné základní pojmy vztahující se k dědictví s mezinárodním prvkem formulovat. K jednotné interpretaci dále napomáhá to, že je potřebné ustanovení nařízení o dědictví vykládat v souladu s pravidly výkladu práva EU, a dále to, že jsou členské státy za určitých podmínek oprávněny podávat k Soudnímu dvoru EU předběžné otázky.¹¹⁷

V nařízení o dědictví se uplatňuje také princip jednotného dědického řízení, který je spjat s mezinárodním civilním právem procesním a je pro něj charakteristické, že pokud jsou k projednání pozůstalosti s mezinárodním prvkem dle nařízení příslušné soudy některého členského státu EU, bude o pozůstalosti, až na pár výjimek, rozhodováno jako o celku. Pro řízení tak není podstatné, zda se majetek, o kterém se řízení vede, nalézá na území jiného státu. Též není důležité ani to, jaké povahy je majetek náležející do pozůstalosti, zda movité či nemovité. Dědická řízení jsou tak pro dědice mnohem příznivější, jelikož o celém majetku probíhá jen jedno řízení a neprojednává se paralelně dle několika právních řádů

---

¹¹⁷ BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 300. ISBN 978-80-7179-606-0.

najednou. Hlavním hraničním určovatelem je dle nařízení obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti¹¹⁸ a pokud zůstavitel neprovedl volbu rozhodného práva, bude se celá pozůstalost projednávat jako celek dle právního řádu státu, na jehož území měl zůstavitel v době smrti obvyklý pobyt. Jestliže nelze určit poslední obvyklý pobyt zůstavitele, bude celá pozůstalost projednávána dle podpůrných pravidel uvedených v čl. 10 odst. 1 nařízení. Existují však výjimky, kdy bude princip jednotného dědického řízení prolomen. Je to např. v případě, kdy budou k projednání pozůstalosti příslušné soudy členského státu EU, na jehož území se pozůstalost nachází, a příslušnost soudů nelze stanovit na základě čl. 10 odst. 1 nařízení.¹¹⁹

Posledním principem, který v této podkapitole zmíním, je princip souladu *forum et ius*. Znamená to, že státy příslušné k projednání pozůstalosti s mezinárodním prvkem aplikují právní normy dle vlastního hmotného práva. To vyplývá i z rec. 27 preambule nařízení o dědictví, kde je stanoveno, že nařízení je koncipováno tak, aby soudy příslušné k projednání pozůstalosti ve většině případů aplikovaly právní normy svého právního řádu, a dále, že tomu mají napomoci pravidla a nástroje, které se uplatní za předpokladu, že si zůstavitel jako rozhodné právo zvolil právo některého členského státu EU, jehož byl státním občanem. Toto ustanovení se v nařízení nachází z toho důvodu, že národní hmotněprávní úpravy států se od sebe navzájem odlišují a v dědickém řízení se uplatňuje zásada mezinárodního civilního práva procesního *lex fori*, na základě níž soudy příslušné k projednání pozůstalosti postupují vždy dle svých vnitrostátních právních procesních předpisů. Když by měly soudy aplikovat hmotné právo jiného státu, byly by vystaveny obtížné situaci, jelikož by musely při projednání dědictví skloubit vlastní vnitrostátní procesní předpisy s hmotněprávní úpravou cizího státu.

Aby se předešlo výše uvedené situaci, v čl. 4 nařízení je obsaženo obecné pravidlo pro určení příslušnosti soudů, a dále je v čl. 21 odst. 1 nařízení uvedeno obecné pravidlo pro určení rozhodného práva. Obě tato obecná pravidla vycházejí z obvyklého pobytu zůstavitele, který měl v době smrti.¹²⁰ Tím, že se tato kritéria shodují, dochází na základě nařízení o dědictví k provázání dědického hmotného a procesního práva a soudy tak většinou nemusí aplikovat hmotné právo cizího státu.

---

¹¹⁸ Čl. 4 nařízení o dědictví.

¹¹⁹ Čl. 10 odst. 2 nařízení o dědictví.

¹²⁰ Rec. 23 preambule nařízení o dědictví.

Dědická řízení s mezinárodním prvkem jsou tak rychlejší, méně finančně náročná a pro soudy jednodušší.

3.3.2 Volba rozhodného práva

Uplatnění tohoto principu v dědickém právu s mezinárodním prvkem má veliký význam jak pro zůstavitele, tak i pro dědice. V čl. 38 preambule nařízení o dědictví je stanoveno, že pokud zůstavitel učiní volbu rozhodného práva, měl by zvolit právo státu, jehož je občanem v době učinění volby či v době smrti, a to z důvodu, aby bylo zřejmé, že měl zůstavitel ke státu úzkou vazbu. To znamená, že si zůstavitel může zvolit i právo třetího státu.

Z výše uvedeného vyplývá, že volba rozhodného práva je omezená pouze na státní příslušnost zůstavitele. Je tomuto tak proto, že pokud by si zůstavitel mohl zvolit právo jakéhokoliv státu, mohlo by to vést k tomu, že by osoby s právem na povinný díl byly na těchto právech zkráceni. To, že se volba rozhodného práva uplatňuje v nařízení pouze ve vztahu ke státní příslušnosti má své opodstatnění. Je to dáno jednak tím, že spousta vnitrostátních právních úprav států týkajících se dědictví stále doposud vychází z hraničního určovatele *lex patriae*, a dále tím, že kritérium obvyklého pobytu nepřináší pro zůstavitele a dědice takovou právní jistotu jako hraniční určovatel *lex patriae*.¹²¹

Volbu rozhodného práva by měl zůstavitel učinit ve formě pořízení pro případ smrti,¹²² což je dle nařízení závěť, společná závěť nebo dědická smlouva,¹²³ přičemž volba by v pořízení měla být uvedena výslovně či by měla z pořízení vyplývat, např. tak, že zůstavitel v pořízení odkáže na ustanovení právního řádu státu, jehož byl v době smrti státním občanem.

Princip volby rozhodného práva je v nařízení zakotven v čl. 22. Kromě shora uvedeného se dále v tomto článku uvádí, že osoby disponující vícerou státní příslušností si mohou zvolit právo kteréhokoliv z těchto států, jestliže v době učinění volby byly jeho občany. Ve čtvrtém odstavci téhož článku je stanoveno, že změna či odvolání volby rozhodného práva musí splňovat tytéž požadavky kladené na pořízení pro případ smrti.

---

¹²¹ PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů, s. 8-15.

¹²² Čl. 39 preambule nařízení o dědictví.

¹²³ Čl. 3 odst. 1 písm. d) nařízení o dědictví.

Možnost volby rozhodného práva považují někteří odborníci za největší výhodu v nařízení o dědictví.¹²⁴ Já se s tímto názorem ztotožňuji, jelikož se domnívám, že zůstavitel, který po celá léta shromažďoval majetek, by měl mít právo rozhodnout, jak bude s jeho pozůstalostí po smrti naloženo, a mělo by se mu zároveň dostat právní jistoty, že tato jeho vůle bude naplněna. Pro dědice to má také veliký přínos, jelikož s ohledem na zásadu legitimního očekávání nemusí mít obavy, že přijdou o své právo na povinný díl.

3.3.3 Obecné kolizní pravidlo

V čl. 21 nařízení o dědictví je obecným kolizním pravidlem pro účely určení rozhodného práva stanoven obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti. V odstavci druhém tohoto článku je uvedeno, že pokud by bylo zřejmé, že měl zůstavitel v době smrti užší vztah k jinému státu, než ve kterém měl obvyklý pobyt, výjimečně by se uplatnilo pro dědické řízení jako celek právo tohoto jiného státu. Toto obecné kolizní pravidlo vychází z jednotného dědického statutu, rozhodné právo určené na základě tohoto kolizního pravidla se aplikuje na pozůstalostní řízení jako celek a uplatní se, když zůstavitel neprovedl volbu rozhodného práva, případně pokud soud stanoví, že má zůstavitel užší vztah k jinému státu, než ve kterém se nacházelo místo jeho obvyklého pobytu.

Nařízení o dědictví definici obvyklého pobytu neposkytuje, ale výklad tohoto pojmu lze nalézt v judikatuře Soudního dvora EU,¹²⁵ kdy je stanoveno, že: „*Obvyklý pobyt je místem, které dotyčná osoba určila v úmyslu udělit mu stálý charakter, je stálým nebo obvyklým centrem jejích zájmů.*”¹²⁶ Tato definice není jednoznačná, proto je potřebné stanovit alespoň základní kritéria, na základě nichž je možné místo obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti určit. Jistý návod lze

---

¹²⁴ SVOBODA, Jiří a Lenka LESZAY. Návrh nařízení Rady (ES) o rozhodném právu, o pravomoci, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech dědictví a závětí, *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2008, roč. 14, č. 2, s. 55. ISSN 1211-0558.

¹²⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. února 1977. Silvana di Paolo proti Office national de l'emploi. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Cour de cassation - Belgique. Případ 76-76, odst. 17–20. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:61976CJ0076>
Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 8. července 1992. Doris Knoch proti Bundesanstalt für Arbeit. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Bundessozialgericht - Německo. Sociální zabezpečení - Podpora v nezaměstnanosti. Případ C-102/91, odst. 21 a 23. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61991CJ0102>

¹²⁶ BRÍCHÁČEK, T., P. Bříza, Z. Fišerová, P. Horák, L. Ptáček a J. Svoboda. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 391. ISBN 978-80-7400-528-2.

nalézt v rec. 23 preambule nařízení o dědictví, kde je stanoveno, že při určování obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti musí být nahlíženo na různé dílčí etapy zůstavitelova života před smrtí i po jeho smrti, a dále musí být zohledněno, jak dlouho v zemi pobýval, zda na území státu býval pravidelně či jaké měl důvody, aby zde žil. Obvyklý pobyt zůstavitele určený příslušným soudem by měl být známkou toho, že zůstavitel měl k tomuto státu trvalou a úzkou vazbu.

Určení místa obvyklého pobytu zůstavitele nemusí být však vždy snadné. Složitě to může být např. v situaci, kdy zůstavitel odešel do jiné země za prací, dlouhodobě zde žil, ale užší a trvalejší vazbu měl ke své původní zemi, jelikož se zde nacházela jeho rodina či zde měl společenské zázemí. Za místo obvyklého pobytu zůstavitele by tak byl výjimečně považován původní stát. Důležité je ale zmínit, že určení užšího vztahu k zemi by nemělo být považováno a aplikováno jako náhradní hraniční určovatel vždy, když místo obvyklého pobytu zůstavitele bude problematické určit.¹²⁷

Obtížné může být určení obvyklého pobytu zůstavitele i v případě, kdy se zůstavitel např. za prací často stěhoval a v žádném ze států dlouhodobě nepobýval. Zde by mohla být nápomocná státní příslušnost zůstavitele nebo to, na jakém území státu se nacházela většina jeho majetku.¹²⁸

Pokud se místo obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti nenachází na území některého členského státu EU, ale na území třetího státu, bude na základě nařízení o dědictví pro celé pozůstalostní řízení rozhodné právo tohoto třetího státu a k projednání dědictví bude příslušný soud tohoto třetího státu. Za určitých podmínek mohou být uplatněna podpůrná pravidla příslušnosti stanovená v čl. 10 nařízení, kdy by o pozůstalosti rozhodoval soud členského státu EU a aplikoval by právo třetího státu.¹²⁹

3.3.4 Úniková doložka

Kolizními normami je sledována tzv. kolizní spravedlnost. Znamená to, že právo určené na základě kolizní normy by mělo mít nejbližší k příslušnému právnímu poměru. Aby toto bylo zachováno, je proto možné se v některých

---

¹²⁷ Rec. 25 preambule nařízení o dědictví.

¹²⁸ Rec. 24 preambule nařízení o dědictví.

¹²⁹ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 140.

případech odchýlit od stanoveného hraničního určovatele prostřednictvím únikové doložky.¹³⁰

V čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví je stručně ale jasně upravena úniková doložka a vyznačuje se tím, že ve zvláštních případech je možné se od základní kolizní normy, která určuje rozhodné právo odchýlit.¹³¹ Je tomu tak v situaci, kdy je zřejmé, že zůstavitel měl užší vztah k jinému státu, než ve kterém měl místo obvyklého pobytu, a výjimečně by se tak aplikovalo právo tohoto jiného státu.¹³² Vše se opět vztahuje ke dni úmrtí zůstavitele. Znamená to, že by se úniková doložka mohla uplatnit např. když se zůstavitel krátce před smrtí odstěhoval do jiného státu, ale bližší vztah měl ke státu, v němž původně žil. Vše však záleží na tom, jak konkrétní případ vyhodnotí soud, zda shledá všechny zjištěné okolnosti jako nasvědčující tomu, že zůstavitel měl ke dni úmrtí užší vztah k jinému státu, než ve kterém měl obvyklý pobyt a aplikuje únikovou doložku. Podstatné bude i to, jakým způsobem soud vyloží pojem obvyklý pobyt.¹³³

Tím, že je možné se za stanovených podmínek odchýlit od obecné kolizní normy dochází ke střetu dvou zájmů. Jednak je únikovou doložkou prolomen princip právní jistoty a předvídatelnosti, což může být zároveň vnímáno jako nevýhoda únikové doložky, na druhé straně je však dosaženo individuální spravedlnosti.¹³⁴

3.3.5 Pořízení pro případ smrti a odúmrtí

V rec. 48 preambule nařízení o dědictví je uvedeno, že v zájmu zachování právní jistoty zůstavitele by měla být stanovena jednotná kolizní norma, kterou by byla určena přípustnost a věcná platnost pořízení pro případ smrti. K tomu, aby bylo zajištěno jednotné uplatňování kolizní normy ve státech, na které se nařízení vztahuje, musí být charakterizovány prvky, které souvisejí s věcnou platností a na

---

¹³⁰ BRODEC, Jan, Helena SKALSKÁ a Barbora VRBÍKOVÁ. Rozhodné právo pro vypořádání majetkových poměrů manželů a pro dědictví a problémy s jejich koordinací. *Bulletin advokacie* [online]. 2018 [cit. 28. 2. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/rozhodne-pravo-pro-vyporadani-majetkovych-pomeru-manzelu-a-pro-dedictvi-a-problemy-s-jejich-koordinaci?browser=mobi>

¹³¹ PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy, s. 12-28.

¹³² Rec. 25 preambule nařízení o dědictví.

¹³³ BRODEC, Jan, Helena SKALSKÁ a Barbora VRBÍKOVÁ. Rozhodné právo pro vypořádání majetkových poměrů manželů a pro dědictví a problémy s jejich koordinací. [cit. 28. 2. 2022].

¹³⁴ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 141.

základě nichž by mohl příslušný soud rozhodnout, zda je pořízení pro případ smrti věcně platné či nikoliv. V čl. 26 nařízení lze tyto prvky nalézt. Jsou jimi a) způsobilost osoby pořídit pořízení pro případ smrti, b) zvláštní důvody zabraňující zůstaviteli učinit pořízení pro případ smrti ve prospěch některé osoby, či na jejichž základě nemůže zůstavitelem určený dědic nabýt tento majetek, c) přípustnost zastoupení v případě učinění pořízení pro případ smrti, d) výklad pořízení pro případ smrti a e) podvod, nátlak, omyl a další otázky související s ovlivňováním zůstavitelovy vůle.

Pořízením pro případ smrti se dle nařízení rozumí závěť, společná závěť nebo dědická smlouva.¹³⁵ Pořízení pro případ smrti jsou dále v nařízení dělena na dědickou smlouvu a jiná pořízení pro případ smrti, kam spadá závěť a společná závěť.

Definice závěti není v nařízení obsažena. O společné závěti je ale v nařízení stanoveno, že se jedná o závěť učiněnou dvěma či více osobami.¹³⁶ V čl. 24 nařízení je určeno rozhodné právo použitelné pro určení přípustnosti a věcné platnosti jiných pořízení pro případ smrti. Je jím právní řád státu, který by se aplikoval na dědění majetku, pokud by zůstavitel zemřel v den, kdy pořízení učinil. Hraničním určovatelem by tak byl buď obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti, či jeho státní příslušnost, jestliže by zůstavitel v pořízení učinil volbu rozhodného práva.

Dědická smlouva je v nařízení též definována a jedná se o smlouvu, jejímž uzavřením jedné či více osobám vznikají, mění se či ruší práva a povinnosti k budoucí pozůstalosti či budoucím pozůstalostem.¹³⁷ Dle 49 rec. preambule nařízení je stanoveno, že jelikož se přijímání dědické smlouvy v členských státech EU liší, mělo by být určeno rozhodné právo pro její přípustnost, věcnou platnost a závaznost. Smluvní stranou dědické smlouvy může být jeden či více zůstavitelů. Nařízením je tedy stanoveno, že pokud by smluvní stranou dědické smlouvy byl jeden zůstavitel, její přípustnost, věcná platnost a závaznost by podléhala právnímu řádu státu, který by se dle nařízení aplikoval v případě, když by zůstavitel zemřel v den uzavření smlouvy. Jestliže by smluvní stranou bylo více zůstavitelů, byla by dědická smlouva přípustná jen za podmínky, že její přípustnost nevylučuje žádný z právních řádů států, které by jinak byly dle nařízení aplikovány, jestliže by zůstavitelé zemřeli v den uzavření smlouvy.¹³⁸

---

¹³⁵ Čl. 3 odst. 1 písm. d) nařízení o dědictví.

¹³⁶ Čl. 3 odst. 1 písm. c) nařízení o dědictví.

¹³⁷ Čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení o dědictví.

¹³⁸ Čl. 25 odst. 1 a odst. 2 nařízení o dědictví.

Co se týká formální platnosti jiných pořízení pro případ smrti, neměla by ustanovení obsažená v nařízení odporovat podmínkám stanovených v Haagské úmluvě ze dne 5. října 1961 o právu použitelném na formu závětí.¹³⁹ Smluvní státy, které jsou touto úmluvou vázány neaplikují čl. 27 nařízení. To se však ČR netýká, jelikož není její smluvní stranou.¹⁴⁰

V čl. 1 odst. 2 písm. f) nařízení je stanoveno, že se nařízení nevztahuje na formální platnost pořízení pro případ smrti učiněných v ústní formě. Čl. 27 nařízení se vztahuje na jiná pořízení pro případ smrti, tak i na dědickou smlouvu a uvádí, že pořízení pro případ smrti učiněné v písemné formě je platné co do formy, pokud je tato forma v souladu s právním řádem a) státu, v němž bylo jiné pořízení pro případ smrti vyhotoveno či dědická smlouva uzavřena, b) státu, jehož státním občanem byl zůstavitel či alespoň jeden z dědiců uvedený v dědické smlouvě v době vyhotovení jiného pořízení pro případ smrti či uzavření smlouvy, nebo v době smrti zůstavitele, c) státu, v němž měl zůstavitel či alespoň jeden z dědiců uvedený v dědické smlouvě bydliště v době vyhotovení jiného pořízení pro případ smrti či uzavření smlouvy, nebo v době smrti zůstavitele, d) státu, v němž měl zůstavitel či alespoň jeden z dědiců uvedený v dědické smlouvě obvyklý pobyt v době vyhotovení jiného pořízení pro případ smrti či uzavření smlouvy, nebo v době smrti zůstavitele a e) státu, v němž zůstavitel zanechal nemovitost, jestliže se pořízení pro případ smrti týká nemovitosti. Stejně podmínky se uplatní i v případě, kdy zůstavitel mění či ruší dřívější pořízení pro případ smrti.

Pojem odúmrti nařízení o dědictví nezná, ale v čl. 33 nařízení je určeno, jak zacházet s pozůstalostí, když nedědí žádný dědic a toto jednání je v nařízení označeno jako „*pozůstalost bez dědiců*“. Jelikož se právní úprava členských států EU v těchto situacích liší, je potřebné stanovit pravidlo, podle něhož by rozhodné právo nevylučovalo, aby stát aplikoval své vnitrostátní předpisy a pozůstalost nacházející se na jeho území si přisvojil. Tímto pravidlem by ale nemělo být způsobeno, že by se věřitelé nemohli domáhat uspokojení svých pohledávek z důvodu, že by byli limitováni tím, kde se pozůstalost nachází.

---

¹³⁹ Rec. 52 preambule nařízení o dědictví.

¹⁴⁰ Statusová tabulka. © HCCH 1951-2022 [online]. [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=40>

3.3.6 Evropské dědické osvědčení

Institut evropského dědického osvědčení (dále jen osvědčení) by dle nařízení o dědictví mělo sloužit k rychlejšímu a snadnějšímu prokázání práv souvisejících s přeshraničním děděním v jiném členském státě EU.¹⁴¹ Právní úprava osvědčení je obsažena v Kapitole VI. nařízení.

Osvědčení je určeno pro dědice, odkazovníky, správce pozůstalosti či vykonavatele závěti, kteří jím mohou v jiném členském státě EU prokázat svůj status a na základě tohoto statusu vykonávat svá práva či povinnosti.¹⁴² Tyto osoby nemusí osvědčení použít, nařízení jim tuto povinnost neukládá. Osvědčením dále nejsou nahrazeny vnitrostátní dokumenty členský států EU užívaných pro podobné účely.¹⁴³

Osvědčení je vydáváno soudem v členském státě EU, který je příslušný rozhodovat v dědických záležitostech,¹⁴⁴ případně jiným orgánem, např. notářem, a to na žádost¹⁴⁵ dědice, odkazovníka, správce pozůstalosti či vykonavatele závěti (dále jen žadatelé). Žádost se podává prostřednictvím formuláře¹⁴⁶ stanoveného Evropskou komisí v prováděcím nařízení, přičemž musí obsahovat náležitosti stanovené v čl. 65 odst. 3 nařízení jako jsou např. údaje o zůstaviteli, o žadateli, manželce či manželovi, nebo zda zůstavitel učinil pořízení pro případ smrti. K žádosti musí být přiloženy příslušné dokumenty, a to v originále či úředně ověřené kopii. Pokud příslušný soud či jiný orgán shledá, že osvědčení má být žadateli vystaveno, činí tak neprodleně a vydá žadateli úředně ověřenou kopii osvědčení, přičemž originál si ponechá. Vydaná úředně ověřená kopie osvědčení má ve většině případů platnost pouze 6 měsíců. Pokud by žadatel tuto lhůtu promeškal, musel by požádat příslušný soud či jiný orgán a prodloužení doby platnosti této úředně ověřené kopie, případně o vystavení nové kopie.¹⁴⁷ V případě,

---

¹⁴¹ Rec. 67 preambule nařízení o dědictví.

¹⁴² Čl. 63 odst. 1 nařízení o dědictví.

¹⁴³ Čl. 62 odst. 2 a 3 nařízení o dědictví.

¹⁴⁴ Čl. 64 nařízení o dědictví.

¹⁴⁵ Čl. 65 odst. 1 nařízení o dědictví.

¹⁴⁶ Prováděcí nařízení komise (EU) č. 1329/2014 ze dne 9. prosince 2014, kterým se stanoví formuláře uvedené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.359.01.0030.01.CES

¹⁴⁷ Čl. 70 odst. 1 a 3 nařízení o dědictví.

kdy by příslušný orgán odmítl vydat osvědčení, může se žadatel bránit opravnými prostředky.¹⁴⁸

Na základě osvědčení lze provést také zápis majetku do příslušného rejstříku členského státu.¹⁴⁹ Velikým přínosem osvědčení je, že jeho účinky jsou stejné ve všech členských státech EU bez ohledu na zemi, v níž bylo vystaveno, a není vyžadován žádný další postup¹⁵⁰ jako je např. uznání či prohlášení osvědčení za vykonatelné.¹⁵¹

3.4 Vzájemné vztahy mezi právní úpravou vnitrostátní, mezinárodní a nařízením o dědictví

Vztah českého vnitrostátního práva a nařízení o dědictví lze charakterizovat následujícím způsobem. Ustanovení ZMPS jsou dle § 2 ZMPS aplikována v mezích přímo použitelných ustanovení práva EU. Za přímo použitelné právní předpisy EU lze dle § 288 SFEU považovat nařízení, která jsou součástí sekundárních pramenů komunitárního práva EU. Ustanovení nařízení se budou vždy aplikovat přednostně před ustanoveními ZMPS, což je podpořeno i judikaturou Soudního dvora EU.¹⁵² Vztah ZMPS k unijnímu právu je vyjádřen jednak v obecných ustanoveních tohoto zákona a také v jeho VIII. hlavě, která je věnována dědickému právu. Aby mohlo být nařízení použitelné, musel být ZMPS novelizován,¹⁵³ jelikož některá jeho ustanovení přímo odkazují na příslušný unijní předpis či mezinárodní smlouvu.¹⁵⁴ Tento problém byl vyřešen tak, že byl do ZMPS včleněn § 73a, kterým je

¹⁴⁸ Čl. 72 odst. 1 nařízení o dědictví.

¹⁴⁹ Čl. 69 odst. 5 nařízení o dědictví.

¹⁵⁰ Čl. 69 odst. 1 nařízení o dědictví.

¹⁵¹ FOREJTOVÁ, Monika a Markéta Šlejharová. Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem. *Bulletin advokacie* [online]. 2016 [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-pravni-uprava-v-dedickych-vecech-s-mezinarodnim-prvkem>

¹⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964. Flaminio Costa proti E.N.E.L. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Giudice conciliatore di Milano - Itálie. Věc C 6-64. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>
Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1978. Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Pretura di Susa - Itálie. Věc 106/77. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:61977CJ0106>

¹⁵³ Zákon č. 161/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. ze dne 23. května 2016.

¹⁵⁴ PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, s. 112.

stanoveno, že se ustanovení VIII. hlavy ZMPS, až na některé výjimky, nepoužijí na otázky, jenž spadají do rozsahu působnosti přímo použitelného unijního předpisu, v tomto případě nařízení o dědictví.

Vzájemný vztah nařízení o dědictví a mezinárodních smluv je popsán v rec. 73 a rec. 74 preambule nařízení, a dále v čl. 75 nařízení. V prvním odstavci čl. 75 nařízení je uvedeno, že pokud v době přijetí nařízení, tedy k 4. červenci 2012, měly státy mezi sebou uzavřenu mezinárodní smlouvu a alespoň jednou ze smluvních stran je jeden či více členských států EU, není uplatňování těchto smluv přijetím nařízení nijak dotčeno, a to v oblastech upravených nařízením. To znamená, že tyto mezinárodní smlouvy mají před nařízením aplikační přednost. Týká se to zejména mezinárodních smluv o právní pomoci, které ČR (a její předchůdci) uzavřela s dřívějšími socialistickými státy.¹⁵⁵ V nařízení je v čl. 75 odst. 1 v této souvislosti konkrétně zmíněna Haagská úmluva ze dne 5. října 1961 o právu použitelném na formu závětí, kdy je stanoveno, že signatářské státy v případě formální platnosti závětí a společných závětí (dle nařízení jiných pořízení pro případ smrti) i nadále aplikují ustanovení této úmluvy a nevztahuje se tak na ně čl. 27 nařízení. Dále je v nařízení uvedeno, že uplatňování tzv. Nordické úmluvy¹⁵⁶ uzavřené mezi Dánskem, Finskem, Islandem, Norskem a Švédskem též není dotčeno přijetím nařízení.¹⁵⁷

Výjimku z upřednostnění aplikace mezinárodních smluv před nařízením mají mezinárodní smlouvy, které byly uzavřeny pouze mezi členskými státy EU. Dle čl. 75 odst. 2 nařízení je vyžadováno, aby v případech, kdy se právní úprava nařízení a mezinárodní smlouvy paralelně překrývá, byla přednostně aplikována ustanovení nařízení.

Vztah vnitrostátního práva ČR a mezinárodních smluv lze v rámci mezinárodního práva soukromého vyložit tak, že ustanovení ZMPS budou aplikovatelná v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána.¹⁵⁸ To znamená, že tyto mezinárodní smlouvy budou v případě, kdy je norma vnitrostátního práva v rozporu s ustanovením mezinárodní smlouvy,

---

¹⁵⁵ PAUKNEROVÁ, Monika, N. ROZEHNALOVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. © 2022 Wolters Kluwer [online]. 2016 [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/36500/1/2?vtextu=na%C5%99%C3%ADzen%C3%AD%20o%20d%C4%9Bdictv%C3%AD#lema0>

¹⁵⁶ Úmluva o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti (tzv. Nordická úmluva).

¹⁵⁷ Čl. 75 odst. 3 nařízení o dědictví.

¹⁵⁸ § 2 ZMPS.

přednostně aplikovány před ZMPS. Tato skutečnost je také upravena na ústavní úrovni, kdy je v čl. 10 Ústavy¹⁵⁹ stanoveno, že „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“

---

¹⁵⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

4 Praktické otázky související s přeshraničním děděním v rámci Evropské unie

Od 17. srpna 2015 je přeshraniční děděním ve většině členských států upraveno nařízením o dědictví. Dopady principů zakotvených v nařízení o dědictví lze shrnout tak, že použitím principu univerzální použitelnosti nemohou být aplikovány, až na některé výjimky, vnitrostátní kolizní normy členských států EU. Princip jediného pozůstalostního řízení vede k tomu, že není paralelně vedeno několik dědických řízení v různých státech, na jejichž území zanechal zůstavitel majetek. Princip souladu *forum et ius* zamezuje tomu, aby soudy příslušné k projednání dědictví aplikovaly dle svých vnitrostátních procesních předpisů normy hmotného práva cizího státu. A princip jednotného dědického statutu slouží k tomu, aby o celém pozůstalostním majetku bylo vedeno jedno řízení, bez ohledu na to, zda je majetek movité či nemovité povahy.

V tomto nařízení jsou zahrnuty všechny přeshraniční aspekty dědictví, tj. určení příslušnosti příslušného orgánu, rozhodné právo a právní účinky cizích veřejných listin a cizích rozhodnutí, z čehož vyplývá, že by nemusel být v případě projednání přeshraničního děděním aplikován žádný jiný předpis EU. Existují však některé situace, kdy je pro efektivní řešení dědictví nutné hledat pravidlo o příslušnosti orgánu v jiném právním předpisu.

Prvním takovým případem je, pokud byl zůstavitel v době smrti ženatý, kdy je potřebné se zabývat otázkou, jaká část společného jmění manželů bude součástí dědictví. Příslušnost soudu a rozhodné právo ve věcech manželských, vlastnických a majetkových práv se neřídí nařízením o dědictví, ale dvěma dalšími nařízeními EU.¹⁶⁰ Jelikož byla tato nařízení přijata v rámci posílené spolupráce, nejsou jimi vázány všechny členské státy EU.

Druhým případem je, pokud je jedním z dědiců nezletilé dítě. K platnosti právního úkonu nezletilých v dědickém řízení je často zapotřebí souhlas soudu či

---

¹⁶⁰ Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1103&from=DE>

jiného orgánu zabývajícího se péčí o dítě. Tato otázka však nespadá do působnosti nařízení o dědictví,¹⁶¹ ale do působnosti unijního předpisu Brusel II bis.¹⁶²

To znamená, že v případě přeshraničního dědění, v němž bude dědic nezletilý či se bude jednat o majetek ve společném jmění manželů, je nutné, kromě stanovení příslušnosti notáře, který bude dědictví projednávat, určit na základě jiného unijního předpisu než nařízení o dědictví, jaký orgán je příslušný pro zodpovězení dvou shora uvedených otázek. I když mohou tyto situace nastat, je však třeba uznat, že přijetím nařízení o dědictví se aplikace vícero unijních předpisů najednou v rámci přeshraničního dědění výrazně snížila.

Hlavním hraničním určovatelem je dle nařízení o dědictví obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti. Nařízení však neobsahuje přesnou definici obvyklého pobytu. V rec. 23 a 24 preambule nařízení je pouze uvedeno, že by orgán příslušný k projednání dědictví měl celkově posoudit životní okolnosti zůstavitele s přihlédnutím ke všem relevantním faktickým prvkům a takto určený obvyklý pobyt by měl vykazovat úzké a stabilní spojení s dotčeným státem. Z toho vyplývá, že nařízení obzvláště klade důraz na stabilitu obvyklého pobytu. Pojmem obvyklého pobytu se v oblasti mezinárodního práva soukromého zabýval Soudní dvůr EU, ale pouze ve vztahu k nezletilým.¹⁶³ Obvyklý pobyt zletilé osoby byl definován pouze v dílčích právních úpravách, a to např. v pracovním právu či právu sociálního zabezpečení.¹⁶⁴ Není tedy zřejmé, zda existuje autonomní evropský výklad obvyklého pobytu, nebo jestli má být tento pojem definován individuálně v kontextu každého nařízení. K tomu, aby byly odstraněny jakékoliv pochybnosti o tom, jak pojem obvyklého pobytu zůstavitele vykládat, je nutné vyčkat na to, jak tento pojem interpretuje soudní dvůr EU.

---

¹⁶¹ To je podpořeno i judikaturou Soudního dvora EU např. rozsudkem Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 6. října 2015. Řízení zahájené Marií Matouškovou, jako soudní komisařkou. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Nejvyšším soudem České republiky. Věc C-404/14. In: *EUR-Lex*. Dostupného také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A62014CJ0404>

¹⁶² Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003R2201>

¹⁶³ Např. rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 22. prosince 2010. Barbara Mercedi proti Richard Chaffé. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) - Spojené království. Věc C-497/10 PPU. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0497>

¹⁶⁴ DRLIČKOVÁ, Klára. Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. [cit. 21. 3. 2022].

Další nejasnost může být spatřována při volbě rozhodného práva učiněné zůstavitelem, který si zvolí si právo státu, jehož je státním občanem v době smrti či v době provedení volby. V případě, kdy zůstavitel disponuje státním občanstvím vícero států, může si zvolit právo kteréhokoliv z těchto států. Pokud si zůstavitel zvolil právo některého členského státu EU, mohou se dotčené strany dohodnout, že soudy tohoto státu mají výlučnou pravomoc rozhodovat o jakékoliv dědické záležitosti, aby bylo zajištěno sladění *ius a forum*. Kdo je však dotčenou stranou, není v nařízení nikde definováno.

Nejednoznačný je dále pojem třetí stát, jelikož nařízení definici tohoto pojmu též neobsahuje. Vystává pak otázka, jak vnímat Irsko a Dánsko, kdy jsou tyto státy členy EU, ale nejsou vázány nařízením o dědictví. Zda se jedná o třetí státy, kdy je jím kterýkoliv jiný stát, jež není členem EU, nebo zda je možné tyto státy považovat za třetí kategorii oddělenou od členských států EU a třetích zemí. Obecně však převládá názor, že se Dánsko a Irsko řadí mezi třetí státy.

S přeshraničním děděním je spojena i problematika daní, kdy v rámci EU neexistuje jednotná právní úprava, ale státy aplikují své vnitrostátní právní předpisy, které se navzájem liší. Dle čl. 1 odst. 1 nařízení jsou z působnosti nařízení vyloučeny daňové, celní nebo správní záležitosti. Daňové otázky nebyly do nařízení dle Evropské komise začleněny z toho důvodu, že by tím došlo k omezení vnitřního trhu. Tím, že nařízení o dědictví tyto otázky neupravuje a nezabývá se jimi, stoupl počet sporných řízení týkajících se daní, zejména v souvislosti tzv. dvojího zdanění.¹⁶⁵

Některé problémy se objevují ve spojení s evropským dědickým osvědčením. Na základě tohoto osvědčení mají mít oprávněné osoby, jichž se přeshraniční dědické řízení týká, možnost rychle a jednoduše osvědčit vlastnická práva a následně tak dosáhnout změny zápisu těchto práv do příslušných veřejných rejstříků. V mnoha případech to však tak jednoduché není a situace je poměrně komplikovaná, jelikož státy mají podmínky pro zápisy do veřejných rejstříků upraveny odlišně. Může tak dojít k situaci, že osvědčení bude vydáno v příslušném státě, bude splňovat všechny náležitosti, ale ve druhém státě bude odmítnuto, jelikož z důvodů jiných požadavků na zápis bude považováno za neakceptovatelné.

---

¹⁶⁵ BORSKÝ, Daniel. Daňová past dědických řízení. *Ad Notam* [online]. 2017 [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_455-danova-past-dedickyh-rizeni

To má za následek i další přeshraniční spory, které se týkají výkladu příslušných ustanovení nařízení či vnitrostátní právní úpravy.¹⁶⁶

V souvislosti s přijetím nařízení byly zřízeny webové stránky v rámci EU¹⁶⁷ provozované Radou notářů EU, které mají napomoci občanům členských států EU zorientovat se v základních otázkách přeshraničního dědění a informovat je o tom, jak mohou do budoucna rozhodnout o svém majetku, např. formou sepsání závěti, nebo o tom, jak postupovat v případě vypořádání dědictví. Jsou zde dostupné informace o dědickém právu v členských státech EU vázaných nařízení o dědictví a tyto údaje jsou průběžně aktualizovány. Tyto webové stránky jsou velmi užitečné a dědicové i zůstavitelé tak mají možnost seznámit se s pro ně relevantními informacemi ještě před tím, než navštíví notáře. Také byl Evropskou komisí ve spolupráci s účastnicemi se notářskými asociacemi zřízen nástroj, kterým je možné vyhledat notáře v konkrétním členském státě EU.¹⁶⁸ A dále existuje Evropská síť asociace registrů závětí, kdy si osoba může vyžádat informační přehled o tom, zda zůstavitel pořídil závěť a jak registrovat závěť v jednotlivém členském státě EU.

---

¹⁶⁶ *Jak dlouho může být dědictví bez závěti blokováno a proč?* [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/540105-dedicke-rizeni-nemovitost-v-zahranici/>.

¹⁶⁷ Successions in Europe. © 2015 CNUE [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <http://www.successions-europe.eu/>

¹⁶⁸ Notáři. *European e-justice* [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/335/CS/notaries?clang=cs>

Závěr

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku přeshraničního dědění, která je vzhledem ke stále častějšímu přesunu obyvatel z jedné země do jiné aktuální. S přeshraničním děděním nepochybně souvisí rozhodné právo, jež má být pro projednání dědického řízení s mezinárodním prvkem aplikováno. Z tohoto důvodu jsem za cíl této práce zvolila provést rozbor jednotlivých kolizních pravidel určujících rozhodné právo pro dědické poměry s mezinárodním prvkem, a vymezit jejich vzájemný aplikační vztah.

První kapitola byla věnována pojmu a významu mezinárodního dědického práva, a také byl vyložen pojem mezinárodního prvku. Vzhledem k tomu, že lidé více cestují, stěhují se např. za prací a dědických řízení s mezinárodním prvkem neustále přibývá, byla nastíněna i otázka, zda mohou existovat jednotná pravidla dědického práva pro všechny státy. Jelikož se hmotné právní úpravy států v oblasti dědického práva liší, není reálné, že by taková pravidla byla skutečně vytvořena. Příznivěji se však státy staví k přijetí ucelených pravidel v oblasti mezinárodního dědického práva, jelikož aplikace právních norem je snazší a účastníci dědických poměrů mají větší míru právní jistoty. Velikým zlomem bylo na půdě EU přijetí nařízení o dědictví, které taková ucelená pravidla poskytuje.

V druhé kapitole jsem se věnovala kolizní metodě, která je běžně užívána v přeshraničních poměrech a jež využívá k řešení sporů mezi několika právními řády států kolizních norem, na základě nichž je určeno rozhodné právo. Dále byl v souvislosti s kolizní metodou popsán institut dědického statutu, který může být jednotný či štěpený. Byly popsány vzájemné rozdíly mezi jednotným a štěpeným statutem, jejich výhody a nevýhody, a také bylo zmíněno, v jakých státech nachází své uplatnění. Dále byla pozornost věnována hraničnímu určovateli, bez kterého by nebylo možné určit rozhodné právo a jenž stojí na principu nejužšího spojení relevantní skutečnosti s příslušným právním řádem státu. Byly popsány čtyři hraniční určovatelé, které jsou v souvislosti s přeshraničním dědickým právem nejvíce zmiňované – státní příslušnost, obvyklý pobyt, poloha nemovité věci a volba rozhodného práva. V této kapitole byl také popsán zpětný a další odkaz, jejichž akceptace je mezi státy velice diskutovaná. Dále nebyl opomenut ani institut předběžných otázek v dědickém přeshraničním řízení, při jejichž řešení se uplatňují dva přístupy, a to jednak samostatné či nesamostatné navázání. Ke každému

přístupu byl uveden jeden názorný příklad. Také bylo popsáno, jak v rámci EU postupují členské státy v případě kolizního řešení předběžné otázky, jelikož výslovná právní úprava není obsažena v žádném unijním předpise. Dále byl uveden institut výhrady veřejného pořádku včetně jeho dvou rovin kolizně-právní a procesní. V neposlední řadě byl vyjádřen názor, který zaujímá většina odborníků k využití výhrady veřejného pořádku, jelikož v praxi se lze setkat i s výrazně odlišnými názory.

Třetí kapitola je stěžejní částí této práce a je členěna do 3 podkapitol. Je věnována pramenům práva v dědickém přeshraničním právu, které jsou mnohočetné a dochází k jejich častým kolizím. Tyto prameny byly postupně rozebrány tak, aby byl naplněn cíl této práce.

První podkapitola byla věnována vnitrostátní právní úpravě, kdy je za hlavní pramen mezinárodní úpravy dědického práva považován ZMPS. S přijetím tohoto zákona došlo k několika významným změnám. Jednak došlo k přechodu od hraničního určovatele státní příslušnosti ke kritériu obvyklého pobytu, dále připouští možnost volby rozhodného práva a zakotvuje výslovnou právní úpravu odúmrti. Také stojí na principu jednotného dědického statutu.

V další podkapitole byly rozebrány mezinárodní smlouvy, které se v oblasti mezinárodního dědického práva vyskytují. Některé ze zmíněných smluv nikdy nevešly v platnost, nebo se staly vzorem pro jinou právní úpravu tak jako to bylo v případě Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědění majetku zemřelých osob, která byla inspirací pro nařízení o dědictví. Pro ČR nejsou zmíněné mezinárodní smlouvy příliš významné, jelikož je smluvní stranou jen jedné z nich. Důležitější jsou pro ČR uzavřené bilaterální smlouvy o právní pomoci se třetími státy. Z důvodu omezeného rozsahu této práce byly zmíněny jen některé z nich, jež ale byly zvoleny tak, aby byla pojata i jiná kolizní pravidla, než která se uplatňují na úrovni EU.

V třetí podkapitole je pojednáno o významném unijním předpise, jímž je nařízení o dědictví, kterému je věnována značná část této práce. Nejprve byla rozebrána jeho časová, územní a věcná působnost a dále jeho základní principy, o něž se opírá. Nařízení je založeno na jednotném dědickém statutu, kdy celé dědické řízení podléhá jedinému rozhodnému právu, zároveň jsou popsány výjimky z uplatnění tohoto principu. Následně je definován institut volby rozhodného práva, který je velkým přínosem pro zůstavitele, ačkoliv je omezen pouze na volbu jeho státní příslušnosti v době smrti či v době provedení volby. Obecným kolizním

pravidlem je dle nařízení obvyklý pobyt zůstavitele, jež se uplatní, pokud zůstavitel nevyužil volby rozhodného práva. Jelikož obvyklý pobyt není v nařízení nikde přesně definován, mohou vznikat občasné potíže při jeho určování soudem. Z tohoto důvodu je volba rozhodného práva velice užitečným nástrojem, jež poskytuje účastníkům dědických poměrů vysokou míru právní jistoty. Následně je vylíčen institut únikové doložky, kterým je na jedné straně prolomen princip právní jistoty a předvídatelnosti, jelikož je možné se za stanovených okolností od obecného kolizního pravidla odchýlit a na druhé straně je dosaženo individuální spravedlnosti. Dále byl přiblížen institut pořízení pro případ smrti, kdy jsou v nařízení zakotveny zvláštní kolizní normy pro určení přípustnosti a věcné platnosti pořízení pro případ smrti, které také přináší vyšší míru právní jistoty pro zůstavitele. Další část této podkapitoly byla věnována institutu odúmrti, který je v nařízení výslovně upraven, a novému institutu evropského dědického osvědčení. V závěru podkapitoly byly nastíněny vzájemné vztahy mezi úpravou vnitrostátní, mezinárodní a nařízením o dědictví, což bylo dalším cílem této diplomové práce. Lze shrnout, že ustanovení nařízení o dědictví mají aplikační přednost, až na některé výjimky, před vnitrostátní právní úpravou i před mezinárodními smlouvami. Aplikační vztah vnitrostátní právní úpravy a mezinárodních smluv lze vyložit tak, že vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy, jež jsou pro ČR závazné, budou v případě existence rozporu normy vnitrostátního práva a normy mezinárodní smlouvy, přednostně aplikovány před ZMPS.

V závěrečné čtvrté kapitole jsem se pokusila zhodnotit praktické dopady přeshraničního dědění ve vztahu k nařízení o dědictví, tedy k unijní právní úpravě. Nejprve jsem popsala, jaké praktické dopady přináší aplikace principů nařízení. Také bylo zmíněno, že ne vždy je na půdě EU aplikováno v dědických záležitostech pouze nařízení o dědictví, ale aby mohlo být nařízení použitelné, musí být další otázky vyloženy pomocí jiného unijního předpisu. K tomu jsou uvedeny dva příklady. Dále jsem zmínila, jaké shledávám nejasnosti v některých pojmech, které se váží k nařízení, a také problematiku daní a některých obtíží s užitím evropského dědického osvědčení v jiném státě. Jako velmi praktické však vnímám zřízení různých informačních nástrojů pro účastníky dědických poměrů.

S přijetím nařízení o dědictví došlo ke značným změnám v oblasti přeshraničního dědění, jelikož stanovilo pro většinu členských států EU jednotná kolizní pravidla, která se v případě dědění s cizím prvkem aplikují. Nemusí být tak ve většině případů aplikován žádný jiný předpis, což je velmi vhodné, jelikož

účastníci dědických poměrů se mohou v problematice přeshraničního dědického práva lépe zorientovat a mohou tak snadněji uspořádat své majetkové poměry. Účastníci dědických poměrů tak mají vyšší míru právní jistoty, jelikož si mohou být jistí, jak bude s majetkem po jejich smrti naloženo. Vyšší míra právní jistoty je v nařízení také podpořena zavedením institutu omezené volby rozhodného práva, kterou může zůstavitel učinit a rozhodné právo by se tak vázalo na jeho státní příslušnost. Dále je posílena např. jednotným dědickým řízením. I přes některé problematické aspekty, o kterých bylo pojednáno ve čtvrté kapitole, je dle mého názoru jisté, že v důsledku přijetí nařízení o dědictví došlo k posílení právní jistoty pro zůstavitele a pro dědice v rámci EU. Tímto byla zodpovězena první hypotéza.

Tím, že jedním z cílů EU bylo vymezit prostor pro volný pohyb osob v rámci unie, je vhodné, aby existovala jednotná kolizní úprava pro dědické poměry s přeshraničním prvkem. Aby osoby byly motivované cestovat, nabývat a shromažďovat majetek v jiné zemi, nebo ve více zemích, je zapotřebí, aby osoby měly právní jistotu, jak bude po jejich smrti s majetkem naloženo. Pokud by např. osoba vlastnila movitý či nemovitý majetek v různých členských státech EU a neexistovala by jednotná kolizní úprava v rámci EU, mohlo by dojít tomu, že by po smrti této osoby bylo aplikováno vícero právních řádů najednou a zůstavitel by si nemusel být jistý, jak bude jeho pozůstalost vypořádána. Dle mého názoru by svoboda volného pohybu osob nebyla zcela naplněna tak, jak původně EU zamýšlela, pokud by nebylo přijato nařízení o dědictví. Jelikož se domnívám, že pokud se hovoří o volném pohybu osob, je zahrnuto mj. cestování, stěhování se do jiné země, a to jak dlouhodobé tak krátkodobé. S dlouhodobým usídlováním se v jiné zemi ale souvisí i to, že lidé do svého vlastnictví nabývají majetek. Pokud by tedy v rámci EU neexistovala jednotná právní úprava v oblasti dědického práva s cizím prvkem, mám za to, že by osoby byly v této svobodě pohybu omezované, jelikož by musely více upínat pozornost na to, ve které zemi majetek shromažďují, a mohlo by je to případně od přesunu z jedné členské země do jiné odradit. Dle mého názoru je tedy s ohledem na volný pohyb osob v rámci EU pro členské státy EU žádoucí mít jednotnou kolizní úprava pro dědické poměry s přeshraničním prvkem. Tímto byla zodpovězena druhá hypotéza.

Použité zdroje

Monografie

- 1) AUBART, Andrea. *Die Behandlung der dépeçage im europäischen Internationalen Privatrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2013. ISBN 978-3-16-152666-4.
- 2) AZCÁRRAGA MONZONÍS, Carmen. *Sucesiones Internacionales, Determinación de la norma aplicable*. Valencia: Tirant Lo Blanch, 2008. ISBN 9788498760262.
- 3) BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 9788074003097.
- 4) BOGDAN, Michael. *Concise Introduction to EU Private International Law*. 2nd edition. Groningen: Europa Law Publishing, 2012. ISBN 9789089521088.
- 5) BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-606-0.
- 6) BŘICHÁČEK, T., P. Bříza, Z. Fišerová, P. Horák, L. Ptáček a J. Svoboda. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2.
- 7) DOBIÁŠ, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-94-6.
- 8) FLICK, Hans und Detlev PILTZ, J. *Der Internationale Erbfall*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-3-406-55231-1.
- 9) GARB, Louis and John WOOD. *International Succession*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9041107819.
- 10) GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2013. ISBN 978-80-7380-454-1.
- 11) HERWEG, Cornelia. *Die Vereinheitlichung des internationalen Erbrechts im europäischen Binnenmarkt*. Baden-Baden: Nomos, 2004. ISBN 978-3-8329-0476-0.

- 12) KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-231-5.
- 13) KUČERA, Z., M. PAUKNEROVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. a Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0.
- 14) ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.
- 15) PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 8074000348.
- 16) PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-504-6.
- 17) PAUKNEROVÁ, Monika, M. TOMÁŠEK a kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Proměny soukromého práva. Praha: Karolinum, 2009. 4. svazek. ISBN 978-80-246-1687-2.
- 18) PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-799-8.
- 19) PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2014, s. 17. ISBN 978-80-87576-84-7
- 20) ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-501-7.

Články

- 21) BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2006, roč. 145, č. 11, s. 1267-1301. ISSN 1214-0767.
- 22) PAUKNEROVÁ, Monika. Prostor pro uvážení v českém mezinárodním právu soukromém: Ohlédnutí se za mezinárodním právem soukromým k výročí Antonína Hobzy. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2016, roč. 155, č. 1, s. 12-28. ISSN 0231-6625.
- 23) PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2014, roč. 20, č. 6, s. 8-15. ISSN 1211-0558.

- 24) ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Kolize kolizních norem – aneb k úpravě kvalifikace a zpětného odkazu v zákoně o mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, č. 4, s. 315- 326. ISSN 1210-9126.
- 25) SVOBODA, Jiří a Lenka LESZAY. Návrh nařízení Rady (ES) o rozhodném právu, o pravomoci, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech dědictví a závětí, *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2008, roč. 14, č. 2, s. 55. ISSN 1211-0558.
- 26) SVOBODA, Jiří. Dědické řízení s cizím prvkem. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2009, roč. 15, č. 3, s. 82. ISSN 1211-0558.
- 27) TSCHÖPL, Robert. Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického. *Ad Notam*. Praha: NK ČR, 2001, č. 3, s. 32. ISSN 1211-0558.
- 28) TÝČ, Vladimír a Naděžda ROZEHNALOVÁ. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník*. Praha: ÚSP AV ČR, 2002, roč. 141, č. 6, s. 639. ISSN 1214-0767.

Elektronické zdroje

- 29) 17.8.2015 vstoupilo v účinnost nové „Nařízení o dědictví“. NK ČR [online]. 2015 [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/mezinarodni-aktuality/detail/81_94-17-8-2015-vstoupilo-v-ucinnost-nove-narizeni-o-dedictvi
- 30) BRODEC, Jan, Helena SKALSKÁ a Barbora VRBÍKOVÁ. Rozhodné právo pro vypořádání majetkových poměrů manželů a pro dědictví a problémy s jejich koordinací. *Bulletin advokacie* [online]. 2018 [cit. 28. 2. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/rozhodne-pravo-pro-vyporadani-majetkovych-pomeru-manzelu-a-pro-dedictvi-a-problemy-s-jejich-koordinaci?browser=mobi>
- 31) BŘÍZA, Petr. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém. *Bulletin advokacie* [online]. 2014 [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novy-zakon-o-mezinarodnim-pravu-soukromem>
- 32) Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons. © HCCH 1951-2022 [online]. [cit. 17. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62>

- 33) Convention of 5 October 1961 on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions. © *HCCH 1951-2022* [online]. [cit. 16. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=40>
- 34) Convention of 16 May 1972 on the Establishment of a Scheme of Registration of Wills. © *Council of Europe 2022* [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=077>
- 35) Convention of 26 October 1973 providing a Uniform Law on the Form of an International Will. © *UNIDROIT 2021* [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/instruments/international-will/>
- 36) BORSKÝ, Daniel. Daňová past dědických řízení. *Ad Notam* [online]. 2017 [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_455-danova-past-dedicky-ch-rizeni
- 37) Dědická řízení. *European e-justice* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-cs.do
- 38) Draft programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters. *EUR-lex* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001Y0115%2801%29>
- 39) Explanatory report on the Convention providing a Uniform Law on the Form of an International Will by Mr. Jean-Pierre PLANTARD, Deputy Secretary-General of the International Institute for the Unification of Private Law. © *UNIDROIT 2021* [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/07/Wills-Convention-1973_explanatoryreport-en.pdf
- 40) MEČÍŘOVÁ, Lucie. Jak dlouho může být dědictví bez závěti blokováno a proč? *Finance.cz* [online]. 2022 [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/540105-dedicke-rizeni-nemovitost-v-zahranici/>
- 41) Notáři. *European e-justice* [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/335/CS/notaries?clang=cs>
- 42) FOREJTOVÁ, Monika a Markéta Šlejharová. Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem. *Bulletin advokacie* [online]. 2016 [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-pravni-uprava-v-dedicky-ch-vecech-s-mezinarodnim-prvkem>

- 43) PAUKNEROVÁ, Monika, N. ROZEHNALOVÁ, K. RŮŽIČKA a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. © 2022 *Wolters Kluwer* [online]. 2016 [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/36500/1/2?vtextu=na%C5%99%C3%ADzen%C3%AD%20o%20d%C4%9Bdictv%C3%AD#lema0>
- 44) PFEIFFER, Magdalena. Choice of law in international family and succession law. *The Lawyer Quarterly. The Lawyer Quarterly* [online]. 2012, ročník 2, č. 4 [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/50/41>
- 45) Protokol (č. 21) o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva, Úřední věstník EU, C 202, 7. červen 2016. *EUR-lex* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>
- 46) Protokol (č. 22) o postavení Dánska, Úřední věstník EU, C 202, 7. červen 2016. *EUR-lex* [online]. [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>
- 47) Resolution (72) 1 On the Standardization of the Legal Concepts of "Domicile" and of "Residence". © *UNHCR 2022* [online]. [cit. 28. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/510115e12.html>
- 48) Statusová tabulka. © *HCCH 1951-2022* [online]. [cit. 15. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=40>
- 49) Successions in Europe. © 2015 *CNUE* [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <http://www.successions-europe.eu/>
- 50) Uruguayský občanský zákoník (Código Civil N° 16603). *IMPO* [online]. [cit. 25. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.impo.com.uy/bases/codigo-civil/16603-1994/2400>
- 51) DRLIČKOVÁ, Klára. Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška. *Právník* [online]. 2021, č. 6 [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2021/6/5_BUD._Drlickova_466-476_6_2021.pdf
- 52) Úmluva ze dne 19. listopadu 1934 o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti (tzv. Nordická úmluva). [cit. 21. 3. 2022]. Dostupná z: https://is.muni.cz/el/law/podzim2007/MV733K/um/1935_nordic_treaties.pdf

Právní předpisy

- 53) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0650>
- 54) Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32003R2201>
- 55) Nařízením Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1103&from=DE>
- 56) Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX:32016R1104>
- 57) Prováděcí nařízení komise (EU) č. 1329/2014 ze dne 9. prosince 2014, kterým se stanoví formuláře uvedené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. In: *EUR-Lex*. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.359.01.0030.01.CES
- 58) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2002 Sb. m. s. ze dne 15. listopadu 2002 o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2002-123>
- 59) Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie Smlouva o Evropské unii. In: *EUR-Lex*. Dostupná také z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv%3A0J.C_.2016.202.01.0001.01.CES&toc=OJ%3AC%3A2016%3A202%3AFULL

- 60) Spolkový zákon č. 291 ze dne 18. prosince 1987 o mezinárodním právu soukromém (IPRG). Dostupný také z: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/20210101/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1988-1776_1776_1776-20210101-de-pdf-a.pdf
- 61) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 218/1995 Sb. ze dne 5. října 1995 o sjednání Úmluvy o mezinárodní správě pozůstalostí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-218>
- 62) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004. In: *Salvia Kraken*. Dostupné také z: <http://kraken.slv.cz/30Cdo444/2004>
- 63) Uvozovací zákon ze dne 18. srpna 1896 k občanskému zákoníku (EGBGB). In: *Bundesministerium der Justiz*. Dostupný také z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgbeg/BJNR006049896.html>
- 64) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 207/1964 Sb. ze dne 24. prosince 1964 o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-207>
- 65) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb. ze dne 13. září 1983 o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1983-95>
- 66) Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 97/1960 Sb. ze dne 8. července 1960 o Smlouvě mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-97>
- 67) Zákon č. 161/2016 Sb. ze dne 23. května 2016, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. ze dne 23. května 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-161>
- 68) Zákon č. 91/2012 Sb. ze dne 22. března 2012 o mezinárodním právu soukromém. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>

- 69) Zákon č. 97/1963 Sb. ze dne 16. prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-97>
- 70) Zákon č. 133/2000 Sb. ze dne 17. května 2000 o evidenci obyvatel a rodných číslech. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133>
- 71) Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- 72) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Judikatura

- 73) Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. února 1977. Silvana di Paolo proti Office national de l'emploi. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Cour de cassation - Belgie. Příklad 76-76, odst. 17–20. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:61976CJ0076>
- 74) Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 8. července 1992. Doris Knoch proti Bundesanstalt für Arbeit. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Bundessozialgericht - Německo. Sociální zabezpečení - Podpora v nezaměstnanosti. Příklad C-102/91, odst. 21 a 23. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61991CJ0102>
- 75) Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964. Flaminio Costa proti E.N.E.L. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Giudice conciliatore di Milano - Itálie. Věc C 6-64. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>
- 76) Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1978. Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Pretura di Susa - Itálie. Věc 106/77. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:61977CJ0106>

- 77) Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 22. prosince 2010. Barbara Mercredi proti Richard Chaffe. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) - Spojené království. Věc C-497/10 PPU. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0497>
- 78) Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 6. října 2015. Řízení zahájené Marií Matouškovou, jako soudní komisařkou. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Nejvyšším soudem České republiky. Věc C-404/14. In: *EUR-Lex*. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A62014CJ0404>

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá určením rozhodného práva v oblasti mezinárodního dědického práva. Jsou vysvětleny a popsány jednotlivé instituty, které se s přeshraničním dědickým právem váží. Také jsou objasněny vzájemné vztahy mezi kolizní úpravou přeshraničních dědických poměrů obsaženou v unijním právu, právu vnitrostátním a mezinárodním. Stěžejní část této práce byla věnována nařízení o dědictví, přičemž bylo také zmíněno, jaké praktické dopady a otázky jsou s přijetím tohoto nařízení spojovány.

Klíčová slova

Přeshraniční dědění, dědický statut, mezinárodní prvek, kolizní normy, rozhodné právo

Resume

This thesis is focused on the determination of the applicable law in international succession, it presents and describes its essential parts and relationships among the conflict of laws rules in the European Union law, domestic law and international law. The key part of this thesis introduces the European Succession Regulation and analyses the practical impact related to its adoption.

Key words

International Succession, Lex Hereditary, Cross-Border Element, Conflict of Laws Rules, Applicable Law

Seznam zkratk

Nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení ES č. 1347/2000
Nařízení o dědictví	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
SEU	Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění), Úřední věstník EU, 26. 10. 2012, C 326/13.
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění), Úřední věstník EU, 26. 10. 2012, C 326/47
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém